Контрольный экземпляр

МАРША ДОАГIАЛДА, ДЕЗА ВЕЖАРИЙ!

Ахсджиаг салам уын, не'фсымæртæ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 26 АПРЕЛЬ, 1977 шу. • № 50 (5717). • Мах 2 кеп.

ЛЕНИНИЗМ—ВАЙ ЗАМАН РЕВОЛЮЦИОННИ БАЙРАКХ

В. И. Ленин ваь 107 шу дизара хетаяь Москве хиннача торжественни заседане М. В. Зимянина яь доклад

Новкъостий! Владимир Ильич Ленин ваь бIаьн ворхI шу дизар белгалдоаккха советски нах, дерригача дунен къахьегамхой Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара торжественно накъабаха кийчлуча белгталарча хана.

Ленин Октябри... Массазза а цхьан мугIаре уттаду вай Iалальмате чIоагIа дезен сийлахьен дола уж дешаш. Ленини Октябри вIашагIкъастаргдолаш дац, цар хьахьокх адамлен общество дегIайоагIачара эггара чIоагIагIа гола тоха ха — капитализмагара социализмага революционни хьсапе довлар.

Истори цкъа хьахьекха Iийнадац гIордаьнача халкъа боламаша мел сийлахь - боккха деятелаш хьакхеллаб. Шийнизатен дIабаржарген дидлача цIаккха а ца хиннача тайпара болча Россерча болхлой боламо хьалха яьккхар Октябрьски революце хьайийллача общественни дегIадахкара кердача замо дIадехараш дизза кхоачащдеш волча баьчча Iалальмате йоккха личность. Ленина сийле революцешта юкъе эггара сийлахь - йоккхача цу революце масштабашца мара йиста йиш йолаш яц, хIаьта Октябра яьккхача коталон лоархIами цох хьахинна дерригдунен исторически хIамаши дизза довза йиш яц Ленина идеяшц гIулакхаши уйла тIаяхийта Iомадарца мара.

Российски дунен халкъашта юкъерча ерригачен пролетариато бакъваь тIаийцача баьчах Ленинах доахжар цун дикагIдола гIулакхаш: низ бола, кIоарга хьаькъал, кхоачалургдоаца хьинари эшалургбоаца лоIами, революционни гIулакхa доазув доацдаш мутIахьа хилар, эксплуататоращца классови машар ца хилар, берригача къахьегамхой хьашташ бахьан майрен ше ца кховеши къовсам лоаттабар, леррагIа дIахьош йола патриотизми интернационализми.

Ленина хьехами гIулакхи даим дахаргдолаш да. Революционни уйлани революционни гIулакххийн гений, Ленин вахаш ва ше хьаьча парте гIулакхашца. Коммунистий ноахалаша къовсам а лоаттабаьб кот а дийнад Ленина идеех хьалхле я лувцаш, цун сийлахьча гIулакхаша дегаш ураувттадаьд. «Ленин вай революце байракх, вай парти хьалхеллар, дунен тIа эггара хьалхара социалистически пачхьалкхе хьаьр воландаь веза хинна Iац вайна, — яьхад новкъоста Л. И. Брежнева. Из вайна веза а гарга а ва цун ира творчески хьакъхали эшаругйоаца логикел, анализа кIоаргали выводаши чакхдоаха гIулакхаши майра хилар, юхатохалургдоаца цун революционера хьинар. хIаьта цунца цхьана Iалальмате чIоагIа адам дезаш, со аьнна воацаш, наьха гIулакхий терко еш из хилар бахьан долаш — из дерригa а вайна вахарера къулба а тахanарча гIулакхашта дола мах баь варгвоаца гIо а хила а хиннад хург а да».

Ленин вахаш ва КПСС XXV съезда хьаькъалерча решенешка, вай парте Центральни Комитета, гIорваьнна вола марксист - ленинец ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюро беркатеча балхаца. Ленин вахаш ва Советски Союза алсамбувлача низаца, вай халкъа карагIдувлача сийлахь-доккхача гIулакхашца. Ленина байракха кIал хьа а хиннай тIа-тIа чIоагIлуш а йоагIа социалистически мехкий дунен тIара содружество. дегIаух дунен халкъашта юкъера революционни - кортамукъален болам, толаме къовсам латт социальни прогресса тIехьа, чIоагIенбокъонца массане а юкъарен машар бахьан долаш.

Ленинизм — из хIанзарча заман марксизм, вахаро техка дуне революционни эргадаккхара теории методи!

I. ЛЕНИНИЗМ—ДУНЕ РЕВОЛЮЦИОННИ ЭРГАДАККХАРА ТЕОРИИ МЕТОДИ

Новкъостий! Массазза а, Владимир Ильич ваь ди белгалдоаккхача хана, революционери уйланхои хиларах тарра, из дегтIара лархIарца цун сий даь Iац вай. Ленинца буст вай воаш дIахьалхашкахьа ахара никъ, цунгара дIоагIа корадоагIа вайна хIанзарча хана эггара лоархIамегIа йола проблемаш нийса кхетаяран къестаяран. Дерригача дунен тIарча коммунисташа Ленингара Iомаю социальни дегIаахара, процессаш кIоаргга таххара, гаргарчен гаьнарчен перспективе уж бIаргагора, керда общество хьалъяр духьа, коммунистически идеалаш чаккхъяхар духьа лоаттабеча къовсаме болхлой класса, берригача къахьегамхошта нийса лостам балара говзал.

Эрсий халкъа сийлахь - воккха воI, Владимир Ильич Ленин, дунен халкъашта юкъерча революционни болама юкъеваьннав мукъача конкуренце капитализмах монополистически капитализм яро эксплуататорски общества ерригa — чухьара а дунен халкъашта юкъера а — вIашдухьаленаш чIоагIа хьаьча хана. СаготагIа дола практически декхар а хинна эггара хьалхарча аргIанна хьаэттад марксизмана лард елладраша Iилманца бакъ а даь революционни наькъаца капитализм социализмаца хувцарах дола дош.

Iилман говзала бухьага кхаьчача, марксистски хьехам исторически бакъ хиларах шеквартгвоацаш дог тийша хиннача пролетарски революционера — Ленина лорабаьб из массе тайпа юхьамаччахьа баккха гIийртача оппортунистех, кIалхара а баьккха хьаоттабаьб из буржуазеца лоаттабеча къовсаме низ бола идейно - политически герз хиларах тарра. Ше Марксен Энгельсеи хьехама дийна са лоархIаш хинна материалистически диалектика ше ма-ярра хоьш хиннача Ленина цун маIан кIоаргга хьадийллад долаш дарaн довзарен революционни наькъаца эргадахарен Iилман теори, универсальни метод из хиларах тарра, кердача, принципально лоархIамеча обобщенешцен открытешцен йIаьхий яьй марксизм, цун дерригa керттера доакъош — философи, политически экономи, Iилман социализм.

Марксизмана тешаме хилар, социалистически революце, керда общество хьалъяра теори, кердача тайнарча партех бола хьехам массе оагIорахьара дегIаккхувлар, Iилман выводаш адамий практикаца айхха ювзар, Коммунистически парти хьаьчун, революце баьчча, дунен тIа эггара хьалхарча къахьегамхой пачхьалкхенна лард еллачун, социализм хьалъелга вIаштIехьаьккхачун тамашийна доккхий гIулакхаш — уж хIамаш да советски наьха, дерригача прогрессивни адамий сакхетам чуй дегашкен сийрда а дика а мел дар ший цIерaца дувзадення хинна Ленин, гIорваьнна Iилмахо а революционер а ва, болхлой болама деятелий сийлахьча когортана юкъера белгалваьккхараш.

Марксизми ленинизми е вIашагIа къоастае а, е вIаши духьала оттае вIаллагIа а йиш йолаш яц. Царех хьахул общество дегIаахара закономерносташ, болхлой классен дерригача къахьегача халкъеи вахара хьашташ а лерхIараш а кIоаргга хьеделлаш дола бIаьрча цхьа марксистско-ленински Iилма, керда общество хьаяра алхха нийсагIа бола никъ гойташ дола Iилма.

Вай хана, социалистически строй дунен шеррача моттигашка реальность а хинна дIаэттача хана, Iилман социализма идеяй влияни юхаозалургйоацаш лакхлу. Капитала Iазапа духьала къовсам лоаттабара миллионаш а миллионаш а болча сакхетамеча пролетарен, ерригача континентацкарча къахьегамхойн дегаш ураувттаду цо. Цунга сатувс колониализман неоколониализман Iазапах мукъадувлаш латтача, керда нийсхои общество. Iазап тIалоаттадераши нах боацабераши боацаш йола общество хьалъярга долха наькъаш лехача дукккхача мехкий халкъаша. Цу дерригача хIамашкара хьагуш ба социализмах болча, практике чакх а бувлаш, ше бакъ а социально эффективни а хилар дерригача дуненга дIахьувкхаш болча, Маркса, Энгельса, Ленина хьабаьча хьехама боккха низ.

Вахаро ше дог тешаду, бизза бIарчча хьехам хиларах тарра марксизма - ленинизма философски, экономически, социально - политически принципий ларда тIа латта социализм мара леррагIа революционни, бокъонца Iилман хила йиш йоацилгах. Из хьехам, ленински дешашца аьлча, болата цхьан галах лоалабаь хьабича санна ба. Бакъдолчоа тIера па ваьлча цунах дIаяккха йиш яц цхьаккха юхкъанцара йист, цхьаккха лоархIаме дакъа.

Цхьабакъда Iилман уйлана эггара керттера карагIдаьнна хIама, долаш дарий факташта нийсен массе оагIорахьарен баьча тохкамах хиннар, ленинизм екъа, лоацаенна латта доктрина яц. Ленина творчествана юкъе айхха шоайла ювазенна я общественни процессаш тохкача ханара цIенхаштта объективности чIоагIагIа йола пролетарски революционности. Социалистически революце тIех хьакъале теоретик хинна Ленин цунца цхьана цун эггара воккхагIвола стратег, тактик, къовсамхо а хиннав.

Къаь революце цIера юкъе но хьа а яь, чIоагIъяй большевистски парти. Цун турпалча гIулакхашка духхьашха хьаэттай массанена а цхьатарра лоархIаме йола, тахан болхлой класса кхыча революционни партеша а шоай балха ларде увттаю идеологически, политически, организационни принципаш. Ленина юкъарчал доацпаш кулгалдаьд дунен тIа эггара хьалхара болхлойн ахархойн паччахьалкхе хьаяри чIоагIъяри. реальни социализм хьалъотта йолаялар шийгара хьадоладаьча къовсама.

XX бIаьшерен историе ший беррига леламца бакъбу Ленин заман кIоаргача процессий маIана духтIаваьккха боарам боацаш боккха низ. Iилман наькъаца из хургдолчох кхеваь боккха кхетам. Дерригача мехкий революционерашка дIакхаьчай империализман социалистически революцел ленински теори, хьалхле пролетариатагеи цун классови союзашкеи хиларах, къамий кортамукъален болама маIанахи перспективаехи, демократи бахьан долаш лоаттабу къовсами социализм бахьан долаш лоаттабу къовсами вIашагIбоаллаш хиларах бола хьехам. Ленина массе оагIорахьара бакъдаь хьахьекхад, дерригача аьрдехьарча, демократически низий бIарчча цхьа фронт хьаеча, социалистически революце массови политически эскар вIашагIдоллача, къахьегамхой Iаьдал оттадари керда общество хьалъяри духьа лоаттабеча къовсаме хьалхара дакъа Коммунистически партега хилар.

Дунен революционни процесс дегIаахаро бакъдаьд пролетариато Iаьдал даккхара наькъехи формехи йола ленински установкаш нийсен дIахо хургдар гуша хинна хилар. Шоай мировоззрени гуманни хиларах коммунисташа, кхеталеш мадарра, гIойленагIа лоархI машара никъ. Цхьабакъда цaрна дика хов, революце никъ хоржилга классови низий соотношенега хьежжа хулаш хилар. Царна дика хов, буржуазе цIаккха а ше раьза а хинна Iаьдал карара ца далийталга. Цудухьа контрреволюционни террора духьала тешцаме гарантеш оттаелга, даим фе, тайп - тайпара — машарен машаре йоацен — къовсама формаш сихха хувцалой а аьнна кийча хулга шоай декхар лоархI цар.

Сийлахь - боккхача Октябра, вай ханарча коталонаш яьхача кхыча революцей опыто хьахьекхад керда общество хьакхоллар хиларах тарра болхлой класс дерригдунен-исторически дакъа долаш хиларах бола марксистско - ленински хьехама, пролетариата диктатура — социализм хьалъяра, къахьегамхошта карагIдаьннараш лорадара лоархIамегIарча герза вахара низ хилар, кхоламаш дара маIан. Цу опыто тешал ду, шийгара дIаяьнна классови совленаш низагIа юханха гIертача буржуазе наькъаш хоадамболлаш ца тийдача социалистически демократена яхен дегIаахен могарг ца хилара.

В. И. Ленин цкъа белгалдаьккха Iийнавац, дIахора социалистически революцеш, шеко йоацаш цхьайолча башхалонашца вай мехкарча социалистически революцел белгалйоалаш хургхилар. Цу цхьан ханна цо белгалдаьхад, уж башхалонаш керттерчунца гIулакх долаш хургйоацилга, хIана аьлча Россера керттера классови низаши общественни боахама керттера формаши моллагIча кхыча капиталистически мехкара яраш моргаш хиннай.

Хано бакъдаьд баьччанна хьалххагIе а гуш хинна из хIама а нийса хилар. Советски Союзерча Октябрьски революце, керда общество хьалъяра керттерча белгалонаша шоаш хьахьекхай болхлой классо Iаьдал бахьан долаш, социализми коммунизми хьалъяр духьа лоаттабеча къовсама юкъара закономерносташ санна а. Социализм хьалъяра наькъа тIа даьннача дукхача халкъий революционни практико харцдаьд буржуазни идеологашеи ревизионисташеи советски опыт «алхха цхьан къаман хилара» хьакъехьа дувцараш, ленинизм «алхха эрсий» гIулакх да яхаш цар хьадага а лувцаш дувцараш. Социалистически революце социализми коммунизми хьалъяра ленински теореца хьалхле а лелаеш, гIордаьнна толамаш даьхад вежарашха долча мехкий коммунистически болхлойн партеша.

Цу тайппара бакъдаьд, марксистско - ленински Iилмо, вежарашха йолча партеша цхьана къахьегарца хьаеллаш йола, революци дегIаахарен керда общество хьалъярен керттера закономерносташ, шоай маIанга диллача объективни массанена а цхьатарра лоархIамен хилар. Болхлой класса къовсама политически кулгалдара говзал сенах латт аьлча, из латт, революционни теори замо хьаьда - исторически дIадехарашкеи из бале а е кхыбале а болча мехка хьалашкеи хьежжа творчески юкъеккхахьарахи дегIаккхувлараxи. Из дицдалийтар болхлой болама доккха зе деш долча аьттехьарча е левацки лостама оппортунистически гIалаташ делга хургдар.

Октябра коталоно, ерригача капитализма кризис кIоаргьяларо, социалистически мехкий дунен содружество хьахиларо, империализма колониальни система йохаро, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама влияни лакхъяро — лоацца аьлча, хIанзарча замалахьа дуне дегIаахара берригача леламо бакъду марксизм - ленинизм теори санна а, метод санна а массанахьа цхьатарра юкъеккхахьа йиш йолаши низ болаши хилар. Из хьехам даим дегIаух, классови къовсамийн революционни кхолламийн кхуврча хьахинначен техкачен кердача обобщенешца а выводашца а.

Пролетариата классови къовсама, керда общество хьалъяра дешаш бе - беча мехкий болхлой опыт теркал а еш, цар знаней, цар лоIама хам а беш къестадара тIахьийхад вай Ленина. Владимир Ильяча кIоаргача хьакъало юха лоаладаьд бIаьшерений революционни уйлано мел денна, къахьегамхой классови къовсамашка техка, саготонаш ловши революционерий дукхача ноахалий турпалча низашцеи, эшаши котдувлаши чубессача кхетамо мел даьккха хIама. Болхлой класса дерригдунен революционни опыт, антиимпериалистически къовсама опыт — из, сурт оттадеш аьлча, ленинизма материальни лард я.

Коммунистий парте кулгалдеча, шийна доагIача даькъа эггара хьалха социализм хьалъер' а дунен империализмаца лоаттабеча къовсаме хьалха латта отряд а хинна дIаоттара йоккха сийлен йоккха халои кхаьчача вай мехка болхлой классо, халкъо шийгара доккха дакъа юкъедихьад дунен халкъашта юкъерча революционни опыта ганза. Из опыт, аьннад Ленина, «историна юкъеяхай, социализмана карагIдаьнна хIама санна. хIаьта хургйолча дунен халкъашта юкъерча революце цу опыта ларда тIа хьалбергба ший социалистически гIиос» (Соч. бизза гуллам. т. 36. оагI. 383). Цудухьа вай парте, советски халкъо, адамий историе чухь эггара хьалха коммунистически общество шоаш хьалъеш, лела а ду. дегIа а кхувл Октябра турпалча бIухой революционни новаторства гIулакх.

Ленински васкеташта тешаме йолча КПСС-о коммунистий керда ноахалаш хьалххеду революционни традицеш тIехьенгара тIехьенга йоахаш лелаергйолчен болхлой класса юкъарча, интернациональни гIулакхa хьалхара чIоагIагIа бехктоккхам хетаргболчен уйланца. Цо чIоагIагIа терко еши цунца хьашт долаши да ерригача марксистско - ленински партей гIулакхаш. цо Iома а ю. пайла а эц цар опытахи царна карагIдувларехи.

Вай парти леррагIа йода цхьана машарен социализмаи башха-дика идеалаш бахьан долаш лоаттабеча къовсамера вежарашха йолча коммунистически болхлойн партей цхьоагIои солидарности марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципий ларда тIа чIоагIъяра тIехьаэтта. Коммунистически болхлойн партеша цхьана леладеча гIулакхий лоархIаме дакъа лоархI цо революционни опыт вIашагIтохарен марксистско-ленински теори болхлой класса интернациональни доалахье хиларах тарра дIахо дегIайоалаяреи гIулакха цар низаш вIашагIдувзар.

Ленинизм — кхоаненгахьа бухь билла кхолламий Iилма, Iилзаш духдувла цун хьаст социалистически революце шийн творчески маIанга хьежжа ба. Октябрьски революце адамашка сатассийтад вахара керда лостам кхолла, геттара керда тайпа общество, мукъабаьннача къахьегама общество хьалъе. Цунах латт Ленина «безам тIаозийташ бола эрсий революце низ» духбувла хьаст я. Дерригача дунен тIарча къахьегача адамашта хьалхашка къовсама къаьгга перспектива хьайийллай ленинизмо, социализм хьалъяра Iилман программа еннай царна.

Ленинизм — къовсам лоаттабеш йола мировоззрени. Ленинизмо пролетариата классови моастагIий бохабеш хIамаш етт, империализма эксплуататорски маIан, буржуазни общества, цун философеи моралеи харцои ши юхьи хьагуча а йоахаш. Классал, партел — ленинизма, вай заман революционни байракха белгалагIа йолча башхалонех цаI.

Вай тахан йиззача бокъонагIа ала йиш йолаш да, историй дIахьалхашкахьа кхувлача низийн законийи хьакъехьара принципиальни ленински положенеш хувца ца луш юсаш я. Революционни къовсам, социальни прогресс дуне дегIаахара перспективай баьча ленински маьха хьарсам чу гIолла йода. Цудухьа ленинизма ларда тIа латт бокъонца бола революционераш. империализмана духьалара къовсамхой, социализмана тIехьара къовсамхой. Ленинизмана тIера дIабувл, ленинизмана ревизи е гIерт социалистически революце гIулакх хийцараш, оппортунизмагахьа, буржуазеца барта бахаргахьа текхараш Цудухьа вай деношка, итташ шераш хьалхагIа а санна. ленинцара, ленинизмацара оагIув бокъонца йола революционность мелдай. болхлой класса, берригача къахьегамхой хьашташта мел мутIахьа ба хьажара беш бола тохкам ба.

Сийлахь-воккхача — Ленина хьийхад, хьалхалаттачун дакъа кхоачашдулургдац. хьалхалаттача теоре кулгалдеш йолча партега мара яхаш. Ленински васкеташ кхоачаш а деш, КПСС-о, цун Центральни Комитето даим теореца кийчъю хIанзара дуне дегIаахара, социализми коммунизми хьалъяра лоархIамегIара проблемаш, вай революционни Iилма дIаьхий я ду, творчески дегIа а кхувл. Парте чакхдоаха Iалальмате доккхийи беркатен теоретически гIулакхаш цхьатарра чулаьцад цун съездий. Пленумий материалаша, КПСС ЦК соцамаша, кхыча партийни документаша.

Ленинизм — даим дийна латта дегIауха хьехам, вай парте чакхдоахача дерригача революционно - эргалонаш еча гIулакхий лард. Ленинизмана, вахарах бIубеннача цун низ болча творчески уйлана тешаме хилар — коммунистий политика торгхиларах бола тешам, КПСС-а, вежарашха йолча ерригача партей низаш духдувла лакъаргбоаца хьаст.

II. ДЕГIАЕНА СОЦИАЛИЗМ ХЬАЛЪЯР — ПАРТЕ ЛЕНИНСКИ НАЬКЪА СИЙЛАХЬ-ЙОККХА КОТАЛО

Новкъостий! Ленински парте кулгал а деш советски халкъ коммунистически идеалаш, сийлахь - воккхача Ленина васкеташ кхоачашдеш адамлен социальни прогресса хьалха доагIа кховзткъа шу даьннад. Дерригача дунен исторически лоархIам бола событи хилар ший идеяшкеи решенешкеи, партеи халкъеи коллективни опыти коллективни хьаькъали чулаьца йола КПСС XXV съезд. Съездо кIоаргеи массе а оагIорахьареи хьахьекхар цар революционни хувцамаш дара Iалальмате боккхача балха итогаш, иттлагIча пятилеткен кхы а йIаьхагIча ханеи вай дегIадахкара перспектива овлан тIара деккараш оттадир. Уж увттадеш парте, цун Центральни Комитето чоте эц леррагIа коммунистически уйла йолаш йола дегIаена социалистически общество Советски Союзе хьаь хилар, социализм хьалъе йоляялалехьа цох доахка керттера гIулакхаш Ленина хьалхе а гуш хинна общество.

КПСС-о, вежарашха йолча кхыча партеша дегIаенача социализма' концепци оттаяр марксистско - ленински Iилмана юкъедихьа доккха творчески дакъа да. Воай опыто тешадир вай переходни хан-юкъ накхъяьнначул тIехьагIа, социалистически общественни отношенеша йизза котало яьккхачул тIехьагIа дегIаена социализм хьалъелга дIадолалуш гах, социализмах бIарчча, дика вIаштIехьаьккха социальни система хьахулгах. ДегIаена социализм из я, ший бешхалонаши проблемаши йола йIаьхача ханара общественни прогресса юкъ. Цу хан-юкъа кер

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

ДоттагIлен денош

ТАХАН вай республике дIадолалу Къилбаседа-ХIирийчен Денош. Диъ дийнахьа Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой беза хьаьший хургба лоалахарча республикера баьхка производстве хьалхалаттараш, литературан искусстван деятелаш, творчески коллективаш. Масала, вай хьаьший хургба «Электроинструмент», «Электроприбор» яхача заводашка, Сунженски района а Назрановски трикотажни фабрика а производстве хьалха латтарашца вIашагIкхетаргба, Орджоникидзевски автотракторни оборудоване заводеи Къилбаседа-ХIирийчен эрсий драмтеатреи коллективаш «Красный молот» завода болхлой болча йоагIаргья.

Цу тайпара дукха вIашагIкхетараш хургда шинна а республика писателашта, композиторашта, артисташта, преподавателашта, студенташта юкъе. Вайцига шоай говзал гойтаргья профессиональни а художественни самодеятельноста а дукхача коллективаша.

Шоай безача доттагIашка тахан Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша йоах: «Марша доагIалда шо!».

(Къилбаседа-ХIирий АССР-ах йола материалаш еша газета 3-ча оагIон тIа).

ДЕГIААХАРА ШЕРАШ

ОКТЯБРА юбилейни шу кердача коталонашца белгалдаккха гIерташ хьинар тIа - тIа алсамдоахаш къахьег хIера советски саго.

Хье кхача гIерта лакхаленаш мел чIоагIа теркам тIаозаш яле а, ха зехьа йовра кхераш хье вале а цхьан юкъа юхасеце Iайха баьча наькъага хьажа, дIахо бодар нийсагIа хилийтар духьа мичахьа ца эшаш голеш йийттай зе. Из дика традици дага а кхоабаш воаша баьча балха итогаш ю вай, хьалхашка латта Iалальмате доккхий декхараш толамегIа кхоачашдар духьа эггара дикагIдар, эггара маьхегIа дар дебаде гIерт.

ХIаьта тахан оалаш хоза хет: дIадаха шу низкъало хиннадале а республикана чIоагIа беркате хиннад. Боахами культуреи дегIайоалаеча, халкъа вахара хьал тоадеча берригача вай мехкаца цхьана керда боккха гIа баьккхаб Къилбаседа ХIирийчен къахьегамхоша.

Парте XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеча республика болхлошта, колхозхошта, интеллигенцена карагIдаьннараш белггала хьахьокх укх масалаша.

Республика промышленноста болхлоша тIехкховчашъяьй продукци арахецареи цунна реализаци яреи планаш. Шера заданел соагIа маьхалъяьккхай 7,6 миллион сома маьха продукци. 1975 шерарчул 4,1 процент лакхбеннаб производства боарам.

ГIадвугаш да цхьа хIама. Къахьегама коллективаша социалистически декхараш тIаийдеча хана къаьстта теркам тIаухийт Iилма-технически прогресс сихъяра, продукци дикагIа хилийтара дешашта. Заводашкеи фабрикашкеи, рудникашкеи гIишлонашкеи дукха балхаш ду цехаштеи участкаштеи реконструкци яра, технологически оборудовани кердаяккхара, производственни процессашта механизаци автоматизаци яра, къахьегам эргабоаккхаш тоабараи дисциплина чIоагIъяраи тIадерзадаь.

ДIадаха шу тхона белгалдаьлар арахеца продукци дукха а дикагIа хиларца. 51 изделена еннай дикала паччахьалкхен Знак. ХIаьта ерригa дIалаьрхIача республике арахецача 107 тайпарча продукцена еннай из Знак.

Шоай заданех лоархIабаьб республика транспортеи бувзамеи болхлой. Производства эффективность лакхъяра, продукци дикагIа хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсаме дика хIамаш карагIдаьннад «Казбек» яхача мебельни объединене, электроламповни, «Электроконтактор» яхача, Камбилеевски химически, «Магнит» яхача, машинаш еча, пневмооборудоване, «Победит» яхача заводий, Моздокски гардинни фабрика, Алагирски пассажирски предприяте коллективашта, кхычарна. Планаш меттел социалистически декхараш а ханал дуккха хьалха кхоачашдир Садонски комбината горнякаша.

СОАХКАРА шу чIоагIа беркате хилар Къилбаседа ХIирийчен ялаташ кхедерашта. Цар чудера 318 эзар тонн ялат, цу даькъе 131 эзар тонн хьажкIаш. Из миссел дукха ялат цIаккха а хьийкъадац республике. Керттера юртбоахама культураш — хьажкIаш, кIа, ганараш, коартолаш, баьцадаараш, сом, комсаш яхара а йохкара а социалистически декхараш кхоачашдир республика къахьегамхоша.

Из толам ца зувш бисанзар — республикага моаршал дайтар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева, юрта боахаме хьалха латтарий йоккхача группана Советски Союза орденаши медалаши елар.

Толама тIехьа кхы а боккхагIа толам хила боагIа. Укх шера 330 — 340 эзар тонн ялат даккха а 147 эзар тоннал кIезигагIа доацаш паччахьалкхенга дохка а дош деннад юртбоахама къахьегамхоша. Цох ах гаргга хIана яц аьнна хьажкIаш хургья. Соахкарчул дукхагIа йоккха лерхI коартолаш, баьцадаараш, сом, ганараш, комсаш.

Кхы а чоалханегIа декхараш да хьейбай боахама болхлоша кхоачашде дезараш. Цар дош деннад паччахьалкхенга 1976 шерарчул дулх 12 процент, шура — 6 процент, фуаш — 22 процент дукхагIа дохка.

Цу низкъаларча декхараша дIадех болх дикагIа вIаштIехьбоаккхилга, цу даькъера гIулакхаш наьха санна тоаделга. Из теркал а деш производственни планаш белгалъеча хана хьайбайи коа тIарча оалхазарийн продуктивность лакхъяра тIадерзадаь ховдам боллаш дола гIулакхаш чакхдаха лерхI.

Шера хьийгача къих хьахулар кхашкара бIаьстен балхаш чакхдахарах тийша долга кхета а деш къаьстта оарцагIдаьннад тхо из кампани леррттIа чакхъяккхара. ХIанз уж балхаш массанахьа а хIана дац аьнна дика чакхдаьннад. ДукхагIа хиннай хьажкIаш кхею механизировании отрядаш.

Дике толамаш даьхад халкъа боахама кхыча доакъой болхлоша. Городашкеи юрташкеи дукхагIа хьалду нах чубаха цIенош, культурно-бытовой объекташ, больницеш, школаш, берий цIенош.

Уж толамаш дIачIоагIдара а дебадара а ший беррига болх тIаберзабаьб партийни организацеша. Уж гIерт наьха хьинар кхы а айде.

КХЕТАДЕШ ма - хилара, доккхал де йиш йолаш да тха толамаш. Бакъда вай оамал яц карагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш. Къахьегама овсарле лакхъяра, продукци дикагIа хилийтара, производства эффективность лакхъяра пайда эцанза хIанз а дукха торонаш я тха. Наьха санна теркам тIабахийта дезаш да партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша наха юкъе бу кхетама болх тоабара, социалистически яхь вIаштIехьъяккхара дешаш. ХIанз а йолаш я тIехьаюса предприятеш.

Укх тIехьарча цин шера хаоттама хьалаш аьттув боацаш хилар чIоагIа Iаьткъар юртбоахама производствана. Бакъда цига а да наьха говзалах, хьинарах хьахулар хьагойташ дола башха - дика масалаш. хIаьта хьалха латтараша санна болх бича гIулакхаш массанахьа а дикагIа хила йиш йолаш да.

Социализма хьалашка дерригача халкъа йоккха ганз я хьалха латта опыт.

Къахьегамхой хьинар кхы а айдаьд Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизарах болча КПСС ЦК соцамо. ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера план толаме кхоачашъяра, цу денна кердача коталонашца накъабахара яхье баьнна болх беш ба тха республика беррига къахьегамхой.

О. БАСИЕВ,
Къилбаседа - ХIирий АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

№ 44 ЙОЛЧА ГОРЬКОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ДЕПУТАТ ХАРЖАРА ДЕНАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

«Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах йолча Положене» 98 статьяга хьежжа № 44 йолча Горьковски хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат хоржилга оттадолда 1977 шера 19 июне, кIирандийнахьа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1977 ш. 25 апрель.

ЛЕНИНИЗМ—ВАЙ ЗАМАН РЕВОЛЮЦИОННИ БАЙРАКХ

(Йистедоалар.
Доладур 1-ча оагIо тIа).

да строй дегIайоалаю шиъ социально - экономически идейно-политически ларда тIа, хIьтта дIахо дIахьалхашкахьа дахаро дIадех общества вахара ерригa оагIонаш кхы а нийсагIа дегIаахар.

«Кхийна, дегIаена социализм хьаяро, — белгалду новкъоста Л. И. Брежнева, — кердача тайпара оттадир мохк экономически, социально - политически, духовни дегIабоалабара дукха декхараш. Кхы тайпа хилар вай торонаш санна, общества эшараш а. Партей халкъен практически балха дукхача оагIонашка кIоаргга хувцамаш хулаш латт. Дувнар Iалаьмате боккхача гIулакхех, чоалхане долча, вай ерригача обществана санна, хIара советски сага, хIара советски дезала вахаре лоархIаме долча гIулакхех да».

Шиъ XXV съездо оттабаьча, парте наькъо торо лу коммунизма материально - технически база хьаяра декхараш юкъарчал доацаш къестаде, мехка экономически обороний низ дIахо чIоагIбелга, социалистически общественни отношенеш эргайоахаш тоаелга, Iилмеи культурен, вахара советски хьисап дегIадоаладелга, керда саг хьахулга Iалашду.

Съездо оттаяь парте экономически стратеги — из хIанзарча хьалашка социалистически хьисапе боахам лелабара ленински принципаш кхоачашъяр а дегIайоалаяр а. Из тIаерзаяь я, царна юкъе халкъа материальни культурни боарам цхьаддаш айбар керттерадар а долаш, фундаментальни, йIаьхкача хана де лерхIарашка кхачара. Съездо кIоаргеи массе а оагIорахьарей белгалдир уж де лерхIараш чакхдахара наькъаши средстваши — общественни производство нийсси пропорциональни дегIайоалаяр, цун эффективность лакхъяр, Iилма-технически прогресс айяр, къахьегама овсарле дегIайоалаяр, халкъа боахама дерригача доакъошка балха дикал ма-могга тоаяр.

Парте XXV съезда стратегически наькъа дIахо ходам а бир дегIа а боалабир КПСС ЦК Октябрьски (1976 ш.) Пленуме, турпал-городе Туле, профсоюзий XVI съезде Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьлашка. Цу къамаьлашка белгалдаьд керттера проблемаш, эффективности дикали яхача лоацача дешаща цун керттера белгало хьахьокхаш йолча, иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра наькъаш.

Ленина хьийхад коммунистически общество эгIара хьалха латтача экономически Iилма-технически ларда тIа мара хьае йиш яц, яхаш. Общественни производство дегIаяра хIанз вай дахаш йола хан-юкъ, цун дегIаяра темпаш сихьелгеи халкъа вахара боарам айбелгеи боахам дегIабоалабара интенсивни факторех шерра пайда эпара наькъаца мара дулургдоацаш я. Цо лерхIар да производства структуре прогрессивни дIахьалхашкахьа гIолга, Iилма - технически прогресс еш йола отраслеш сихха дегIайоалаелга, планировани ярен доал дарен система дIахо эргайоахаш тоаелга, къахьегамхой образовани квалификаци айелга, лоархIамегIара халкъбоахама программаш кхоачашъяра низаши средстваши хьагул а яь тIаерзаелга.

Парте XXV съезда надеша тIа-тIа дукхагIа еш йола воздействи бIаргагу вайна общественни вахаре массе а доакъошка. Толамс дIайолаеннай иттлагIа пятилетка. Цун хьалхарча шера итогаша тешал ду вай халкъа боахам съездо оттадаьчо ма-яххара дегIайоагIаш хилара. ДIадахача шера СССР промышленни производства объем планови заданел тIех хилар.

ИттлагIча пятилетка цхьан шерея кхаь беттен вай мехка 670 миллиард сома маьха продукци арахийцай, тIом чакхбаьннацул тIехьагIара ши пятилетка цхьана хьайцача арахийцачул дикка дукхагIа. Иштта я советски экономика дегIаяра хIанзара масштабаш.

Шерра леладеш да производство технически эргайоаккхилга, дикала лакхехьарча категоре продукци дукхагIа арахец. Пятилетка хьалхарча шера кара а дерзадаь серийно хьадаьд промышленни продукце кхо эзарнел совгIа керда, прогрессивни тайпа.

1976 шу белгалдаьккхар парте ленински аграрни политика керда башха-дика толамаш дахарца. Iалама чоалханеча хьалашка, берригача мехко хьинаре гIо а деш, юрта боахаме къахьегараша сийленца котало яьккхар ялат бахьан лоаттабаьча къовсаме. 1975 шера цIаккха а ца хиннача тайпара йокъал оттарах хинна зенаш дIадоахаш латт, баха нах хьайбай продуктаща Iалашбеча хIанз а халонаш хоалуш яле а.

Толаме дегIабоагIаш ба халкъа боахам укх, юбилейни шера. Хьалхарча квартале промышленни продукце объем дIадахача шера цу ханаца нийсдича 5,6 процент дукхагIа хиннай. Планал совгIа цхьа миллиарди ворхI бIаь миллиони сома продукци маьхала яьккхай. Юртарча къахьегамхоша бIарча хьайцача доахан Iенгара во даьхадан, бIаьстан - кхашкара балхаш дика вIаштIехьдаьха лeладу, лаьттей хьайбаши леладара культура ма-могга дегIаккхувла гIерт.

Цахаддаш лакхлу халкъа вахара материальни культурни боарам. Кхоачашбеш ба производственни доацача довкъошка болх беча 31 миллион сага балха алапи тIатохарах дукха ха йоацаш партей правительстваи тIайийца соцам. Мехка чакхйоахаш я наха чубаха цIеюш хьалдара йоккха программа. ДIадахача шера фусамашка бахара хьалаш тоадаьд 11 миллион таргагача саго. ЛеррагIа тоадеш латт советски наьха унахцIено лораелгей цаопа бытовой гIулакхаш делген. Дукхача наха хоатташ дола товараш дукхагIа арахец, цар дикал лакхлу. Кхетадеш мехиллара, кIеззига а сатийна хила йиш яц вай, хIана аьлча де дезараш кхы а дукха да. Бакъда вIалла а шеко йолаш дац, хIара советски сага шиъ быт, шиъ вахар тIа-тIа дикагIа Iалашдаьи диззагIей хилийтара ю йоакхо массаза а хоалуш йолга.

Коммунизм хьалъеча керда мулаш дахара тIадерзадаьча парте гIулакхашеи планашеи наьха хьинар кхы тIа а айдаьд.

ЧIоагIа тоам а хулаш тахан белгалдаккха йиш я вай, социалистически яхьеи къахьегамца коммунистически уйла хилара боламеи авангардеи вай даьхен столицера — Москвера къахьегамхой хилар. Цар ленинградцашца цхьана дегIайоалайир иттлагIча пятилетка заданеш кхоачаши тIехкхоачаши яра, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха мидоагIара накъадахара тIехьара ерригсоюзни социалистически яхь. «ДикагIа болх бе, эффективности дикали айе!» яха лозунг дола социалистически яхь шерра йоаржаьй Российски Федераце, Украинаи, Белоруссеи, Казахстанеи, Узбекистанеи, ерригача союзни республикай къахьегама коллективаша, из бокъонца дерригача халкъа а хинна дIаэттай. «ТIехьабусараш боацаш болх бе!» — иштта я Ростовски областа къахьегамхой инициативагIа дIаболабеннача болама девиз. Мехка колхозашкеи совхозашкеи хьалхар кубански ялаташ леладераша дIадоладаьр — эггара доккхагIа хьувкъамаш дахара, киевски хьайбаш леладераша дIадоладаьр — хьайбай боахама эффективность лакхъяра тIехьара болам.

ПаргIата къахьегара башхадика цIей хилар Ленин ваьча шераи Сийлахь-боккхача Октябра юбилейнен хетадаь традиционни коммунистически субботник. Цига дакъа лаьцар 140 миллион совгIча вай мехка гражданаша.

Советски наьха тIа-тIа алсамдувла политически къахьегамеи хьинар — вай хIанз долаш долчох доахкача гIулакхех белгалдоалаш дола хIама да. «...Наха юкъе, — яьхад Ленина, — дукхха а дукхха а дийна низаш да, вайна хIанз дулургдий хьоагI аьнна хета Iалаьмате доккхий гIулакхаш де могаргдолаш» (Соч. бизза гул., Т., 37, оагI — 205—206).

Къахьегамхой творчески инициативах ког гIортолга а еш, парте Iалаьмате боккха болх бу вай коллективистски общественни отношенеш эргайоахаш тоаяра. Классаш йоаца коммунистически общество — вай идеал, хIьтта парте леррагIа хьаду из вахаре чакхъяккхара хьалаш. Вай общества социальни интернациональни цхьоагIо мел лакхъеннай хьахьокхаш дола лоархIамегIадар да керда исторически общность— советски халкъ.

ТIа-тIа чIоагIлуш йоагIа йохаргйоаца болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце союз. Болхлой классо хоадам беш влияни еш, коммунистий парте кулгалдеш классови доазонаш дIадоал, вай советски Даьхеи вежарашха дола дерригa къамаши народносташи тоа а лу дIахо вIаши гарга а доагIа, городаи юртаи, физически кертацеи къахьегача болхлошта юкъера белггала йола башхалонаш дIайоал, общество социально бокъонца цхьатарра хилара аьттув хьахул.

Коммунистически дар хьакхоллаш тIа-тIа диззагIа хьаделлалу халкъа духовни низаш. ТIеххьара шераш белгалдоалаш да Iилмеи образовании къаьстта чIоагIа дегIадахкарца. Производствацара, коммунизм хьалъяра практикацара бувзамаш тIа-тIа чIоагIдеш цар чIоагIагIа воздействи ю общество дегIаяра берригача лелама. Парте XXV съезда решенеш кхоачашъе, СССР Iилмай Академе, лакхехьарча школа, ерригача Iилма учреждениша низаш тIадохийт хIама хьакхолла низаш дIахо алсамдахара, тохкамий эффективности дикали айяра, Iилма-технически, социальни, духовни прогресса проблемаш комплексно Iомаяран кхоачашъяран. Социальни карагIдаьнна лоархIамегIа дола хIама хилар массане а юкъарча юкъерча дешарга довлар.

Советски халкъ доккхий деш да социалистически реализма литературанеи искусстванеи карагIдаьнначохи цар чуловцам, жанраш, стилаш, творчески индивидуальностеш тIа-тIа йIаьхегIеи тайп-тайпареи хиларахи. Дукхача къамий советски культура мастераш — массаза а партеца, массаза а халкъаца, хIьтта цунца цар кхолламо толам баккхара йолча лардий лард.

Новкъостий! КПСС XXV съездо белгалдир вайна карагIдаьнна Iалаьмате доккха хIама — из, коммунизмана тешаме хилари Iалаьмате доккха вахара хьинари, лакха культура, знанеш, шарех пайда эца хар шийх доалла советски саг. Советски саг — бокъонца вола патриоти интернационалисти. Ше ца кховеш къахьегарца цо чIоагIбу социалистически Даьхен низ, ше тешаш вар, халкъа хьашташ лораде хов цунна, фе а ва буржуазни идеологи лелаеращца машар болаш а вац. Уж оамалаш хьалкхеяр, бIарчча идеологически болх хаддаза парте теркама юкъ-моттиге ба. Цунна дола цхьаькха а тешал да тIехьарча хана КПСС Центральни Комитето тIайийца массови информацеи пропагандаи средстваш, устни политически агитаци дегIайоалаярах, творчески кагирхой балхах йола решенеш. Партийни организацей идеологически балха тIа тIа-тIа шерагIа юкъедоаладу къахьегамхой идейно - политически, къахьегама, нравственни хьалкхебар комплексо леладелга.

Коммунизм хьалъяра хIанзарча хан-юкъа эшараши декхараши чоте а эцаш, тIа-тIа чIоагIлуш а эргайоалаш тоалуш а я вай дерригача халкъа юкъара паччахьалкхе, дегIаух социалистически демократи, тIа-тIа хьинар долашагIа хул советий, профсоюзий, комсомола, кхыча общественни организацей болх. Дукха ха йоацаш хиннача профсоюзий XVI съездо къаьгга хьаьекхар вай мехка къахьегамхой массови объединенеш мел боккха политически лоархIами влияни йолаш я. Мехка общественни вахара лоархIамегIа дола дешаш вайцига дувца а дувц къеста а ду дукхкача къахьегамхоша шерреи юкъарчал доацаши дакъа а лоацаш.

Социалистически демократизм — коммунизм хьалъеча дIахьалхашкахьа ахара боккха низ. Из Iалаьмате чIоагIа толаш хилар дукдувла хьаст ба исторе чухь эггара хьалха Iаьдала доал дераш къахьегамхой шоаш хилар. Социализм йолаш бокъонца йолча демократизма принципаш дIаярж общества саген вахара дерригача доакъошка, царца цхьана къахьегамеи производстваи доакъошка а яржаш. Iаьдала хьисаши доалахьеи хьисали овлан тIара хувцаро ше, Ленинна хургда яьххача тайпара, къахьегамхоашта бокъонца лу дукхача буржуазни конституцеши буржуазни пропаганди вIалла а хIама ца хьоахаеш йола керттера бокъонаши паргIатонаши. Ювцараш я, масала, эксплуатацех мукъа хилара, Iалашъяь йола къахьега бокъо, унахцIено лораяра, социальни Iалашон дерригача тайпай бокъо; мах ца телаш деша бокъо кхы меттел декхар хилар. Капитала мехкий къахьегамхой цхьан бIаьшера къовсам лоаттабаь на, Iеш хьабоагIаш йола уж а кхыйола а бокъонца йола бокъонаши паргIатонаши вайцига массанега а дIакхоачаш я.

Социализма демократи цхьана тарлуш яц казарменно-бюрократически порядкаща а халкъа хьашташкеи социалистически правопорядкагеи дилача анархически шиъ лоIам лелабарца а. Бокъонца йола демократизм — из да берригача гражданашта шоай конституционни бокъонаш чакхъяхара эггара дукхагIа тешам балар, хIьтта цунца цхьана лакха граждански сакхетам, хIара сага дисциплина, ше дечох общественни хьашташ леладарах бола бехктокхам. Иштта уттадаьд уж дешаш Ленина. ХIьтта иштта къестаду уж вай партеи Советски паччахьалкхеной.

Новкъостий! Экономике, халкъа социальни духовни вахаре карагIдаьннарий лакхаленашкара дика бIаргагу Ленина хьехам вахаре чакхбоахача КПСС политически, идейно-теоретически, организаторски балха тIа даьха толамаш мел доккха да. Сийлахь-йоккхача ленински парте вай халкъ сийленца чакхдаьккхад из дегIабоагIача кховзткъа шера Советий Мехкага кхаьчача бирсача тохкамех. Граждански тIоми кхыча мехка интервенции, моцали боахам бохари, германски фашизма мохк бовхаш яь агресси — цу дерригнех а денал долаш чакхбаьнаб, коммунистий парте кулгалдеш бола, советски нах. Чакх а баьлар кот а баьлар. Чакх а баьлар исторе чухь эггара гуманни йола общество — дегIаенача социализма общество хьа а кхеллар. Цунга кхачара дола лагIаш хилар социалистически индустриализаци, юрта боахама коллективизаци, ленински культурни революци яр санна дола сийлахь-доккха социальни декхараш кхоачашдар.

ХIанзарча хьалашка, общественни хьашташта сакхетаме воздействи яра доазув тIа-тIа шерлуча хана, экономически, социальни, идеологически декхарий масштабаши чоалхане хилари дегIаухача - хана, вай обществана кулгалдеи лостам телеи низ хилара тарра коммунистически парте лоархIам айлу.

Вай дерригa толамаш — КПСС Iилман ларда тIарча политиках хьахиннар. Цо массе а оагIорахьара чоте эц общество дегIаяра закономерносташ, эшараш, торонаш, цун ерригача классийн социальни группай, дерригача къамийн народностий, дерригача ноахалий хьашташ кхоачашду.

Партена бIаргагу къоастаяча йола проблемаш, хIьтта уж къоастаяра хьинар тIадохийташ къахьегамхой оарцагIа а боах. Советски наха чIоагIа хов парте халкъадараш мара кхыдола хьашташ доацилга. ХIьтта уж ма-могга диззагIа кхоачашдарах латт КПСС беча балха чулоацам а.

ДегIаенача социализма хьалашка дерригача халкъа парти а хинна, хIанз 16 миллион коммунист юкъе волча КПСС-о дикка шеръяьй болхлой класса эггара хьалха латтеи леррагIа революционни йолеи класс из хилара тарра цо исторически де лерхIараш кхоачашдара йола шиъ торонаш, хIана аьлча цо ког гIортолга ю берригача советски наьха хьашташи мировоззрени юкъа хиларах, вай общества низ болча экономически духовни патенциалех.

КПСС XXV съезда решенеи ларда тIа боккха болх беш ба партийни организацей структура дIахо эргайоахаш тоаяра, экономикеи культуреи дегIайоалаеча, наха кхетам луча, партийни кулгалдара боарам айбара, наха юкъе беш бола организаторски политически болх тоабара тIехьа.

Парте берригача балхаца я творчески, Iилман, лакха идейност, гIулакх корта болаш леладар, компентентност, органически вIашагIтохаш йола моллагIа а субъективизми даьчох тоъам хилари ловргдоаца, моллагIча а тайпара бюрократизми формализми лелаяра духьала латташ йола бокъонца йола болха, ленински стиль, творчески стиль.

Советски наха де бокъо йолаш доаккхал ду вай сийлахь-йоккхача, хьаькъал долча, хIамах ца кхерача ленински партех, уж доазув доаццаш партех тешаш ба, берригаш а раьза болаши йиззай хьаллоац цун политика.

КПСС XXV съезда исторически решеншта жоп луш уж кхы а айхагIа кхотабеннаб шоай дулхах — цIийх йолча Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрона гонахьа. Сийлахь-доккха Ленина гIулакх кIаьд ца луш дIахо хьоча Леонид Ильича шиъ дерригa низаш, шиъ Iалаьмате йоккха талант дIалу коммунизм котъяккхара тIехьа, дерригача дунен тIа машар хилийтара тIехьа къовсам лоаттабара. Цо беш бола тайп-тайпареи беркатеи болх партена, халкъа, Даьхенна ше ца кховеш гIулакх дара бола хьокхам ба. Из дерригa а бахьан долаш Леонид Ильич вай мехка къахьегамхоша чIоагIа сий деши везаши ва, дунен тIарча берригача дог цIена болча наха хьалхашка Iалаьмате доккха сий даьккхад цо.

III. ЛЕНИНА ХЬЕХАМИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ХIАНЗАРА ХЬАЛ ДЕГIАДАРИ

Новкъостий! ХIанзарча хана чуйнна хулача событешка вай планете общественни процесс сихъю Iалаьмате чIоагIа низ бола хIама а хинна дIаэттача ленинизма революционно-эргабоаккхаш бола геттара боккха низ тIа-тIа кIоргагIа гуш хул. Тахан цхьаккха мохк е халкъ дац иштта а вешта ленински идеяша, йолаш йолча социализма теореи практикаи шиъ дика влияни ца еш.

Хургдар хьалхе белгалдеш йола ленински гени ше ма-ярра йизза гучаяьл дунен социалистически содружество дегIаахарца. ХIанз вежарашка йолча партешеи паччахьалкхенашеи социалистически къамаша шоайла дIа-юха гIулакхаш леладара йола ленински идеяш практике кхоачашъю. Экономика лоархIамеча доакъошка шоай низашта координации еш уж вIашагIтохаши я уж, дIаюха леладу политически идеологически гIулакхаш дегIакхувл. Социалистически интернационализма, цхьатаррара бокъонаши суверенитети лархIара принципай ларда тIа массе оагIонгахьара вIаша дIа-юха леладеча цу гIулакхаша социализми коммунизми хьалъяра дола хIара мехка материальни духовни кхоачамаш дукхаза алсамдоах.

Кортмукъача халкъий хьинар совдоахача къахьегамо, цар вIаши дIа-юха леладеча гIулакхашеи новкъосталои, хIьтта из дерригa шолхадоаккхача кердача строя социально - экономически башхалонаша йиш хулийт социалистически содружества мехкашка экономика дегIаахар сихде, Iилман техникаи даькъе массе оагIонгахьара прогресс хулийта, культура чIоагIа дегIайоалае. Дунен социализма хIама хьакхоллара дола кхоачамаш кIаьгга гуш да социалистически экономически интеграцега хьежача. Капитализмаца йола кризисаш йовзац социалистически мехкашта, уж тIагIерттаи бIубеннеи дIахьалхашкахьа ух.

Социалистически мехкаш массе оагIонгахьара вIаши гарга ухаш хилар гуш да цар дунен арене а машари социальни прогресси бахьан лоаттабеча къовсаме а цхьа барт болаш леладеча гIулакхашка а. Хьалха цIаккха хIанз санна чIоагIа хиннаяц вай Даьхен, ерригача социалистически содружества дунен халкъашта юкъера позицеши влияни!

Вай дIахо йодача хана а дерригa низаш тIаухийтаргда социально - экономически строй юкъара хиларца, хьашташ, мировоззрени, декхараш юкъара хиларца, машара, демократе, социализма гIулакха тIабийрза хиларца вIаши кхотаденнача халкъий Iалаьмате боккха низ бола союз дегIаккхувлараи чIоагIъяран.

Ленина хьалхе гуш ма-хиллара, социализм дегIаухнлга айхха дувзаденна да дерригa дунен тIа хула революционни процессаш тIа-тIа айяларца а кIоаргъяларца а. Укх тIеххьарча шерашка империализмана, реакцена духьала, шиъ лоIамагIеи кортмукъеи хилар духьа, машар, демократи социализми бахьан лоаттабеча къовсаме керда доккхий толамаш даха аьттув баьннаб. Из — империалистически гIаьрахой эшабарца Индокитая халкъаша яьккха исторически котало, турпала Вьетнам вIашагIтохар. Из — Африке къамий-кортмукъален болам дIахо дегIаухаш хилар, хьалха португальски колонеш хиннача Ангола, Мозамбика, иштта кхыча халкъаша яьккха котало. Из — дунеи политика чакхйоахача колониализмах мукъаьннача паччахьалкхений цхьаннех дIа ца кхетара болама лоархIам лакхбалар, социалистически ориентаце никъ лаьцача мехкашка революционно - демократически партеш чIоагIъялар. Из — империализма цитаделашка болхлойи юкъардемократически болам лакхбалар, Европе тIеххьара фашистски режимаш йохар.

Дега чIоагIа лоIам а хулаш вай ала йиш йолаш да пролетарски интернационализма принципаш ларде а лувцаш, Советски Союзо социалистически содружества кхыча мехкашца цхьана кортамукъале бахьан къовсам лоаттабу халкъаш массе оагIонгахьара деча новкъосталца, шоай солидарностаца хьинаре хьаллийца а хIанз хьаллувцаш а хилар, вай ханарча дерригача революционни низий тешаме доттагIа ше йолга дIагойташ хилар. Машара, демократеи социальни прогрессои доахача кердача толамаша кIаьгга хьахьокх империализма духьаларча ерригача отрядий вежарашка йола цхьоагIо мел пайдане я.

Цунца цхьана, белгал ца даьккхача далац империализмана духьала лоаттабеча къовсамаи машара гIулакхан, халахете а, укх тIеххьарча хана хайра эргаяланза йола Китая йовзаш йола позици паччахьа зе деш хилар. Пекин дIахо а дунен халкъашта юкъера хьал кхохкаде гIерт, барта ух эггара реакционни долча низашца, шерра йоаржаю антисоветски пропаганда. Цу тайпара политика гуччахьа духьала я дерригача халкъий керттерча хьашташта, эггара хьалха китайски халкъа хьаштацта а йолаш.

Китаяца вай лаьца никъ дика бовзаш ба. Из кIаьгга белгалбаьккхар парте XXV съездо, хIьтта вай дIахо йодача хана а из леррагIа вахаре вай чакхбоахаргболаш а да.

Новкъостий! Ленина социальни прогресса юкъеднхьа сийлахь-доккха дакъа да цо кIаьд ца луш вай ханара эггара лоархIамегIа дола политически низаш — дунен халкъашта юкъера коммунистически болам — вIашагIтохара къахьегар. Вай бIубенна дувца йиш йолаш да социализми коммунизми хьалъеча кулгалдеча марксистско - ленински партешта карагIдийннача кердача доккхача хIамаех. Социализма позицеш чIоагIлуча, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдлучеи буржуазни строя кризис кIоарглучеи хьалашка цхьадолча капиталистически мехкашкарча коммунисташа шоай позицеш дикка шеръяьй. Неоколонниализманеи чурча реакциней духьала лоаттабеча халача къовсаме къонача, дегIайоагIача паччахьалкхений коммунистически партеш чIоагIлуш йоагIа.

Бакъда, ца гуш хила йиш яц монополистически капитала политически позицеш мелагIа ме хул, коммунистически болхлойи партеш низ болашагIа ме хул антиимпериалистически низашта цIур юкъеболлара, коммунистически болам бекъараи цун лард йохаяран тIадерзадаь дола коммунизма моастагIий гIулакхаш говзагIея къизагIеи хулаш латтилга. КПСС-а вежарашка йолча партешца цхьана лорзагIа ца йоалаш къовсам лоаттабу дунен коммунистий цхьа огIув мелъе, капиталистически социалистически мехкий компартеш вIаши - духьалъяха гIертарца. Коммунистически болама барт чIоагIбара лоаттабеча къовсаме лоархIаме я интернационалистски принципашта шоаш тешаме йолга хьахьокхаш йола Европа коммунистически болхлойи партей Берлински конференце тIайийца идеяши выводаши.

Адамлеи сийрда кхоане бахьан латтача къовсаме КПСС-о дIахо йодача хана а тIагIертта къахьегаргда коммунистически мугIараш кхотадара, вежарашха йолча партешка шоай лоIамагIа, цхьатаррарча бокъоний ларда тIа вIаши гIулакхаш леладайтара, дерригача демократически прогрессивни низаш барт-цхьоагIо йолаш хилийтара тIехьа. Марксо, Энгельсо, Ленина айяь пролетарски интернационализма байракх хинна а хиннай йолаш а я, хург а я тха коталоний байракх!

КПСС-о доазол арахьа леладеча гIулакхашка леррагIа гуш да, ленинизма из белгала махиллара, социальни прогресс бахьан лоаттабу къовсами халкъашта юкъера машар чIоагIбара къовсами алхха вIаши бувзаш лелабелга. Ленина Iилман ларда тIа техкад тIемаш дара империалистически политико «наьха общество яхара хьалаш дохадарга» вугаш хилар. (Соч. бизза гул., Т. 36, оагI. 396). Ленина хьалхадаьха уж дешаш къаьстта боккхача лоархIаме да вай хана. Паччахьалкхенашта юкъе машара гIулакхаш леладайтилга, царна юкъе хьа тарлу тIема довнаш ца хулийтилга Iалашдар тахан дерригача халкъий эггара саготагIа долча хьашташта маловрра да. Цунца цхьана вахаро хIара денна яхар санна бакъю машар Iалашбе йиш хургьяц прогресса низаша милитаризмаи реакцеи низашта духьала тIагIертта къовсам ца лоаттабой яха ленински положени.

КПСС Центральни Комитето, новкъост Леонид Ильич Брежнев керте латтача ЦК Политбюрос машар чIоагIбара, тайп-тайпара общественни строяш йолча паччахьалкхенаш машаре цхьана яхара ленински принципаш вахаре кхоачашъяра Iалаьмате боккха болх бу. Советски Союзо, социалистически содружества кхыча мехкаша, дерригача машар безача, вахар нийса кхетадеча низаша хьинар тIадахийтар бахьан долаш «шийлача темагара» кхоххам мелбарга довла, дунен тIом хьарах бола кхерам юхатоха аьттув балийтар. Машар чIоагIагIеи тешамеIеи хиннаб. Кхерамзлеи вIаши гIулакхаш леладареи Европа юкъерча совещане толам, машаре вIаши цхьана дахара принципаш тIа-тIа шерагIа чIоагIъеш латтар, тайп-тайпара социальни строяш йола паччахьалкхенаш цхьан дагара хилеи барт бен гIертар бахьан долаш дерригача дунен тIара машар чIоагIбеча карагIдаьннараш дукха хилар хьагойташ дола, шеко йоацаш, дола тешалаш да.

Вай партеи Советски паччахьалкхенои тIагIертта къовсам лоаттабу цу наькъагIа леррагIа дIахьалхашкахьа ахара, машара, дунен халкъашта юкъе вIаши цхьана гIулакхаш леладайтара, халкъаш шоай лоIамагIеи кортмукъеи хилийтара тIехьа дIахо а къовсам лоаттабара КПСС XXV съездо тIайийца программа кхоачашъяра. Дунен социализмо тешаме шиъ бе йоаллаю доазол арахьа леладеча политически гIулакхий инициатива. Хетаргахьа, совлеи хургдац, нагахьа санна дунен халкъашта юкъерча хIанзарча политика практически ерригача йоккхагIйолча проблемаех, машар лорабара, герз хьаIоаделга юхатохара духьала лоаттабеча къовсама керттерча дешаех лаьца Советски Союзои кхыча социалистически мехкашеи конструктивни предложенеш тийннай, аьлча.

Герз хьаIоаделга юхатохара, из цIендаь дIадаккхара, Гаргарча Малхбоаленера гIулакх нийсхо йолаши машарцеи къоастадара, машар чIоагIбараи Европаи дерригача дунени халкъаша вIаши цхьана леладу гIулакхаш дегIакхувлараи тIаерзаяь керда лоархIаме инициативаш юкъейолча новкъоста Л. И. Брежнева профсоюзий XVI съезде даьча къамаьло дунен халкъашта юкъе йоккха резонанс йир. Дунен халкъашта юкъерча прогрессивни общественносто цхьан дагара а йолаш белгалдоаккх, ма-дарра аьлча, Советски Союз, КПСС, цун Центральни Комитет йолга укх заман кардинальни дош къоастадеча шоашкара боккха исторически бехктокхам гойтараш йолча: мишта бергба машар бокъонца чIоагIеи бохаргбоацаши, миштаергья кхоккам мелбаларах универсальни юхаерзаргйоацаши йола процесс, из мишта ергья паччахьалкхенашта юкъе машара хьисапе вIаши чIоагIеи беркатеи гIулакхаш леладарга кхоачаергйолаш.

Цу лерхIарашка кхачара бола никъ, ховш ма-дарра, чоалхане боацаши аттеи хургбац. Кхоккам кIаьдбалара духьале еш бараш дунен халкъашта юкъера хьал юха а ирде гIерташ совцаш бац, паччахьалкхенашта юкъе цIур болла гIерт, эггара хьалха Советски Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе. Шоаш хьакхелла «Советски кхерам» оалаш дар хьалха а доахаш, кхоккам кIаьдбалара раьза боацараш духьале е гIерт герз кIезигдара, цунца цхьана стратегически герз кIезигдара хIанз хьалхашка латта саготагIа дола гIулакхаш чакхдоахача. Цар шоашта могар ду герз хьаIоаделга михьардаккха гIерташ.

Реакцеи агрессеи тийша болх чIоагIа юха а тохаш, Советски Союзои социалистически содружества кхыча мехкашеи леррагIа бола никъ лаьцаб дунен халкъашта юкъера хьал тоадара, массанена юкъара кхерамзле Iалашъяра тIаберзабаь. Цу тайпарча наькъагIа леладу вай США-ра гIулакхаш а. Ховш ма-хиллара, дIадахача шерашка цу гIулакхашка позитивни эргалонаш хиннаяр. Бакъда, дIадахача шера уж белггала юкъагIдисар, хIьтта из вай бехкагIа а хилазар. Дукха ха йоацаш Москве США Паччахьалкхен секретараца хиннача переговораша хьахьекхар стратегически герз кIезигдар санна долча лоархIамеча деша даькъе американски оагIоно Советски Союза кхерамзлеи эшам бара чоагIа. ВIашагIкхийттача Штаташта гIойле еш бола никъ лаьцалга. 1974 шера Владивостоке баьча барта ревизи е гIертилга да из. Кхетадеш да, иштта реалистически боаца, ма-дарра аьлча, кIала лард йоаца никъ американски оагIоно лацар бахьан долаш цу лоархIамеча гIулакхе лоадам болча а прогрессага кхача вIаштIехьа ца даьннилга.

Шиъ оагIонгахьара Советски Союзо лерхI йолаш йолча соглашенейи хьалха баьча бартийи ларда тIа ду даькъе а эггара хьалха а герз хьаIоаделга кIезигдареи из цIендаь дIадаккхарга довлареи хьакъехьа, шаккха оагIув раьза хургйола решенеш тIаэцара тIагIертта наькъаш лаха. Советско-американски отношенеш бIарчча хьанийцача санна, цу даькъе дIахо процесс яро дIадех политически реализм хулга. СССР-аи США-неи юкъера гIулакхаш нийсхои, хIара оагIонна цхьатарра кхерамзле йолаш, цаI шоллаIчун чурча гIулакхашка чу ца гIертара принцип цIенхаштта кхоачашъяра ларда тIа мара леладе йиш йолаш дац. Шинна мехка халкъий а дерригдунен машара а хьашташа дIа ма-дехха йола позитивни результаташ яла йиш а я, хIьтта яла езаш а я уж переговораш, нагахьа санна вай американски партнерий оагIоно конструктивни бехктокхамеи из гIулакх леладойя.

Новкъостий! БIаьшереи кхоалагIа дакъа хиллал ха я Советий Мохк машаре бахеи къахьегеи. Из КПСС-а, Советски паччахьалкхено машара тIехьа шоаш доазол арахьа леладеча политике карагIдаьнна Iалаьмате доккха хIама да. Вай дIахо йодача хана воашкара мел доагIар дергда керда тIом хьоабара бола кхерам дIабаккхараи машар чIоагIбараи. Цунца цхьана, кхыча тайпара йола социальни строяш йолча паччахьалкхенашца машаре цхьана дахара ленински политика чакхйоаккхаш долча вай даим йоакхо ю СССР-еи цун союзникийи кхерамзле лораяра. Вай Даьхеи низ бохалургболаш бац. Сийлахьа СССР Герзашцарча Низаша тешаме лорабу советски халкъа машара къахьегам!

Низий хIанзарча лоаттамо империализмана догдоахилга йитаяц социализмана духьала къовсам лоаттабеча шийна дагалаттараш тIема наькъаца чакхдахара. Цудухь идеологе даькъе цIаккха ца хиннача тайпара шоай хьинар айдаь хьувз реакце низаш, кхоккам кIаьдбалара духьале ераш. Цар шоай низаш тIадерзадаьд тийшача балхий пропагандистски кампанеш вIаштIехьяхара, социалистически паччахьалкхенашта духьала еш йола идеологически диверсеш йоагIаш я ала гIерт, шоашта хурмогар даь социализм Iаьржъе, цун хьокхамои идеалаши наьха деган кIезигагIа тIаувзаргдола хIама де гIерт.

Къаьнача дунен идеологаш миччча тайпара наьха кхетам бIехбе-гIерте а вай революционни идеологи исторически наькъагIа бIубенна йодаш я. Марксизма-ленинизма сийлахь-йоккха идеяш эшалургйолаш яц. Уж дIакхоач ерригача континенташка, дерригача мехкашка, цар нах сомабоах кхетамца исторически творчество лелаяра. ГIулакх латтац доацар дувцача моастагIаша вайна тIехъеттача цхьа шиъ тайпарча мифически «революце экспортах», «тIема - политически экспансех». Вай идеологе бухбувла хьаст латт шиъ ларде къахьегамхой эггара кIоаргагIа дола хьашташ теркалду, адамленна хьалхашка латта вахара проблемаш къестаяра наькъаш хьагойта бокъонца йола Iилман теори хиларах. Саг сага лоал лоаттавелга, къаман Iазапи расови дискриминаци цIенъяь дIайоаккхилга, халкъашта юкъе доттагIали вIаши гIулакхаш леладелгеи оттаделга, Iилмахи техникахи, ерригача ресурсаехи наьха материальни духовни хьашташ ма-хулла дикагIа Iалашдар духьа бакъахьарча тайпареи планомерни пайда ийбелга, демократи чIоагIа дегIайоалаелга, классови белгалонаш дIайоахилга, саг массе оагIонгахьареи гармоничнои дегIавоагIавелга — коммунисташа дунен могаер цу тайпара оптимистически перспектива я.

Фу духьалдоах цу кIоаргача гуманистически программана буржуазни идеологаша? Капитализмо цхьан юкъа, 50-гIа шераш кхоачалуши 60-гIа шераш долалучеи хана шиъ экономически дегIаяр сихдича «индустриальнии» потребительскии» общества модни апологитически концепцей автораш вай тешаде гIертар капитализма ерригa проблемаш Iилма-технически революце автоматически къестаю, яхаш. Укх тIеххьарча шерашка капитализма керда кризисни юкъ тIаэттай. Укх тIеххьарча шовзткъа шера ца хиннача тайпара производство эшаеларо а, цул тIехьагIа из йIаьхача хана цхьан боараме латтаро а, къахьегамхой дуккха миллионаш нах юкъеоза дола хьабе болх ца хилара хронически хьал дIахо талхаш латтаро, вIалла юхатохалуш йоацача инфляце, валютни кризисо, гонахьара Iалам геттара чIоагIа бIехдара, коррупце политически довнашеи — цу дерригне а общественни протест айяларга, капиталистически вахарах дуккхачар догъэккхара кхоачаву. Цу хьалашка буржуазе идеологаша тIа-тIа дукхагIа цхьаккха догдоахилга йоаца сурташ дехк, капитализма Iатташ, духьалъэтта глобальни проблемаш цун - къестае ца магар адамлеи гуш йолча ерригача перспективана, ма-дарра аьлча, кач а ехкаш.

Цу дог дохадеча прогнозаша хьагойт дIайоалаш латтача класса социальни пессимизм, из цхьа тешал да капитализм яхаргйоацаш хилара. Бакъда, царца я белггала политически догдоахилга а. Кхозненах сатувсалга яц яхаш нах кхерабеш бола буржуазни идеологиаш общество социально эргаяккха йиш хиларах бола цар тешам боабе, революционни къовсам пайда баргболаш бац аьнна дог-доллийта гIерт. ХIанзарча империалистически буржуазе идеал — доал кара долча тоабанеи царна лоалла латтача дуккха миллионаш болча къахьегамхоштеи юкъера юкъ бIаьшеренашка ца хувцалуш латтаргйола дунен порядок.

Империализм духовно къе хиларгара, цун идеологеи моралеи кризисагара, халкъий деган айдергдола идеяш оттае цун низ дIакхоачаш ца хиларгара хьадоагIа вай классови моастагIий социализмаи капитализмаи фундаментальни ганзаш, вIаши нийсъе уттае ца а лоаш, паччахьалкхенашта юкъе дIа-юха доагIаш дола гIулакхаш леладеш хиларца кхоккам кIаьдбаларца тарлургбоаца идеяй къовсама когаметта «психологически тIом», подрывни гIулакхаш оттаде гIертилга.

Белггала аьлча, из деш ба «социализма мехкашка сага бокъонаш телхаярах» аьнна шоаш дагальца Малхбузехьа шерра йоаржаяь провокационно-демогогически кампани вIаштIехьъяьккхараш. Ма-дарра аьлча, вай чурча вахара гуччахьа чугIертарга, буржуазни пропаганда шиъ аьттув ца боале а «чура оппозици» а яла гIертача. Даьле йоаш йиса цхьайола йовсараш, доазол арахьарча пропагандистски шпионски центрий гIулакхха тIехьа латтараши агенташи могабеш официально хьаллувцарга дIакхаьчад гIулакх. Советски халкъо, вежарашха долча мехкий халкъаша, машареи социализмаи гIулакх дага доаллашмел волчо эгIозлои вийн кхайкаю тийша болх юкъеболлара айдаьча цу къамаьла.

Ленин дийна волча хана а буржуазеи цун тIехьа латтарашеи цкъа санна дуккхаза вай бехке даьд «кортмукъале телхаю», большевикаш «демократех къаьстаб» яхаш. «...Шун кортмукъале, господаш англичанаш, французаш, американцаш, — жоп тийннад царна Владимир Ильича, — нагахьа санна цун капитала Iазапа кIалхара къахьегам баккха ца моге нах Iехабар да. Цивилизованни господаш, оаш дицдалийтад цхьа лоадам боаца хIама. Шоана дицденнад, шун кортмукъале частни доалахье чIоагIъеча конституце тIа дIаязъяь хилар. Дерригa маIан цох латт». (Соч. бизза гул. Т. 38, оагIув. 348).

ХIанз империалисташа «сага бокъоний» духьа моттийта еш йолча «йоакхонца» нийсъе йиш йола политически фарсаш исторе чухьа вIалла йонзаш яле а тамаш я. Из «йоакхо» — эхь доадаь шиъ дага хилар, империализма вахара човнаш, цун нах лоалла лоаттабеши боацабеши йола экономически система, цун тIема, террора, Iазапа политика, цо боарам боацаш сага бокъонаш телхаелга социализмах аьлдиташ дувцаш къайладахьа гIертар.

А, господаш, оаш хьеха езаш яц тхона кортмукъален демократии! Сага бокъонаш бахьан лоаттабу бокъонца бола къовсам — из социальни къамани дерригача тайпай Iазапа духьалара, расизма, фашизма, колониализмаи неоколониализмаи дерригача тайпашта духьалара, империалистически реакцеи агрессеи низашта духьалара къовсам.

КПСС XXV съезда решенеш ларде а лувцаш, вай дIахо йодача хана а империализма политикаи идеологеи харцо дIагойтаргья, антикоммунизми антисоветизми цIенхаштта юхаеттаргья, реальни социализмана карагIдаьннарашта, цун машар безача арахьарча политикана шерра пропаганда ергья.

Социалистически Даьхен хьашташтеи шиъ интернациональни декхараи тешаме йола вай парти хIанзарча дерригача революционно - кортамукъален низашца цхьана юкъарча машара тIехьа, халкъаш шоай лоIамагIеи кортмукъеи хилийтара тIехьа, демократенеи социальни прогрессанеи тIехьа даим къовсам лоаттабеш хинна а хиннай, хург а я.

Новкъостий! Советски Союза Коммунистически парте мохк тешаме Ленински наькъагIа дIахо кхувл. Цу наькъагIа дIахо йодача Октябра даьхеи коталонаши карагIдаьннараши вай сийлахь-доккхача халкъага хьежжа да.

Революционность, Iилман лард хилар, теории практикеи айхха ювзар, пролетарски интернационализм — ленинизма уж ерригa керттера белгалонаш вай парте духьах - цIийх летай, цун хьисапи гIулакхаши белгалдоахаш я.

Партенеи халкъан хьалхашка Iалаьмате боккхача, дегаш айдеча, бохктокхамеча балхий перспектива оттаяьча КПСС XXV съездо ленинизма теореи практикаеи юкъе геттара доккха дакъа юкъеднхьар. Съездо белгалдаь исторически декхараш кхоачашдара шоаш кхо ца беш творчески советски наха къахьегаш хиларца къаьгга белгалйоал ленински партеи халкъеи йохаргйоаца цхьоагIо. Цу цхьоагIонах тийша да вай дIахо йодача хана керда коталонаш йоахаргхилар.

Даькъала хилда советски халкъ — коммунистически общество хьалъер!

Даькъала хилда КПСС — сийлахь-воккхача Ленина парти!

Даькъала хилба машари халкъашта юкъера доттагIали!

Даькъала хилда марксизм-ленинизм!

Докладага чIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар, из дуккхаза тIоараш детташ юкъагIъяхар.

ОКТЯБРО ХЬАБИЙЛЛАЧА НАЬКЪАГIА

ДукхагIа а дикагIа а

1974 шера июнь бетта боккха кхаъ хилар тха коллективана — заводе хьеча яхьхиттa тайпарча контакторашт пачхьалкхен дикала Знак елар. Царна юкъе яр кIор боахкахча промышленноста эшаш йола КТ-7013«у», КТ-7023«у» яха аппараташ.

Ер пятилетка дIайолалуча ханa заводо арахецар дикала Знак тIалатта ткъа итт тайпара контакторашт, е ерригa арахецарах 34 процент ярaш.

Эффективностен дикален пятилеткан дувцача ханa КПСС ЦК XXV съезде яьча Отчётни докладa тIа нов. Л. И. Брежнева аьлнад: «...продукце дикал лакхьяра тIаерзае еза планировани арен доалдарен ерригa механизм, материальни моральни поощрение ерригa система, инженерни конструкторий низаш, боххой говзал. Цун дакин йоакхо е декхарийла я партийни организацеи, профсоюзаш, комсомол».

Дукха хIама де дезаш я заводски коллектив. Укх нхе шера цхьан ахазаен хIана бац аьлна производства боарам лакхбе а кхьхьегама овсарле айе а еза, наькха санна товде дезаш да кхыдола технико-экономически хьокхамаш. Из дерригa де низ кхоачарг тха? Из шеко йоацаш да. Тхоай низаш тхо тешадир соакха карагIдаьначо: эррига планаш кхоачаш тIехкхоачаш йир.

ДагадоагIа сона, кхоэтгьалгIа шераш юкъекьхьача ханa халкъа боахама эшашa тайпара яцар тха контактераш, эффективно бола беш яцар завод. Электроаппаратура Ерригсоюзни Iилма-тохкама институтащ цхьана заводо кийчбир производство эргаявьккха тоара, бархIалгIча пятилетка керда техника карaерзаяра план. Цу тIа дар Iилма-технически прогресс сихьяра, технологи эргаяьккхара, производства культура айяра, керда аппараташ карaерзаяр дешаш. Ишта дIайолалар завода исторечухь эггара хьалха реконструкци. Хийцар къена оборудовани. Цо хьайийлар коллектива вахара керда оагIув.

ГIулакхаш тоадена дале а, бакъда, тхо раьза долаш дац — продукци ма-эша дацар яр. Цудухьа 1970 шера дефект йоацаш продукци дийцалара саратовски метод юкъейоалае чIоагIа йир оаха.

ШоллагIча пятилетка шерашка заводе юкъейихьай 12 конвейерни, автоматически, поточно-механизированни лини, боле бе йолаяйтай дукха керда технологически универсальни оборудовани, лакха овсарле йола 8 автомат.

Продукци дикагIа хилийтара боккха пайда бьеаер царех а кхыдолча а гIулакхех: 1971 шера денз СССР ерригача экономически районашкен доазол дехьарча 28 мехкеи дIаухийтача продукцеа рекламаци енаяц.

Производство дIахо а дегIайолалара хьаштаьа дIадех карагIдаьначох кхоачамбаь а бен ханана гIа боалхаг. Производство дукха шерьяь еце а дукха хIама да эшашь шоэза тIаькхиттаб завода низ, хIаьта арахеца продукци диказа дукхагIа хиннай.

Продукци дикагIа хилийтара, доккхий производственни хьокхамаш дахара юкъе хьинаре дакъа лаьцад производстве кхьхьегама латтараша, коммунистически кхьхьегама ударникаша, инженерно-технически болхлоша. Царна юкъе я сборочни цехера Гутнова Фузан Булгакова Зоян, конструктор Хамилонов Георгий, технолог Виноградова Надежда, токарь Цогоев Руслан Кайтмазов Александри, слесараш Легеза Владимир Стадник Михаили, прессовщицаш Сренкова Нинан Саутиева Майян, газосварщик Гобозов Сулико, кхьбараш.

Керда мулаш даха атта дац. Цу гIулакха эшаш йола техникен а лард, чIоагIа лоIам болаш я «Электроконтактор» завода коллектив. Цудухьа бIубенна кх аз: керда мулаш оаха доахаргда. Цунна бола тешам ба Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна вьржача яхье тха заводера хIара болхло-инженера бахьеа алаш хила.

Х. КАНУКОВ,
«Электроконтактор» завода директор.

ПАРТЕ XXV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш лаьттанцарен хьайбашкарен йоакхо продукци аламсаьаккхара, из пачхьалхахенга йоккхара дакъе дика толамаш дахкад оха иттлагIча пятилетка хьалхарча шерa. Хьинаре дезалаш дIахьа. ХIаьта дикагIйолча комплексни бригада бригадира Гасиев Петра Дахьен эггара дезагIа дола совгIат — Ленина орден еннай.

Соакха хаоттама хьлаш хала хиннача шера, къьостта дика болх бир лаьтта леладераша. Цар лаьха говзаьи хьинер котдаьлар. 2312 гектарах хIаране тIара чудера 36 центнер совгIа кIа, план 26,5 центнер йолча. Из районе меттел, ерригача республике а дикагIйола хьоксам ба. Цхьадолча кхашка кхы а чIоагIагIа хьийкар ялат. Масала, Гасиев

ХАНО ДIАДЕХАР

Петра бригада 1500 гектарах хIаране тIара 46 центнер ялат чудера. Цу дерригe тха торо хилийтар тIаийцача декхарах 4500 тонн йоха сэеча 5220 тонн ялат дохка.

Уж толамаш даха ялат кхедерий вIашгIехьдаьннад лаьтта леладара культура лакхьяр, юртбоахама техниках, удобренеех, кхы дикагIа пайда эцар, хьалха латтача боахамий опыт юкъехьхар бахьан долаш.

Фу дар аьттув баккхийтар? Дика кийчдаьча лаьтта лоацача хана дIадийра гурахьа дув ялат. ХIара гектара тIа йиъ-йиъ центнер удобренеш тайсар, чудолийташ хий дилляр. БIаьстан юкъе хIара гектара цхьаца центнер аммиачни селитра тохаш подкормка йир, хIаьта лаьтта докъаденнача кхашка мекха баьккхар. Оасар дукхагIа хиннача моттигашка гербицидаш тохар, кIа IодужаргдоацаШ тур яха препарат техар.

Цудухьа хьийкха ца Iеш дика а хилар кIа. Оаха дIачу мел деннача кIна ахаяел совгIа дар хьалхарча сортах хилар.

Ялат чуццача хана а шоаш бахьах дика лоархIабелгел говза болтен хьалхехьа механизаторaша. Кхо гурира яр ялат чуццаш. Цо торо елар техниках биззагIа пайда эцийта. Итт дийна гурахьа дIадийна дерриgа ялат чуийцар оаха. Цо йиш хилийтар 920 гектара тIа доакъара лаьрхIа хIамаш дIае. Ялат чуццача шоаш боккий говзанчаш хилар хьагойтар комбайнераша Разуменко Петра, Кокаев Николая, Бураев Георге, Мясников Алексея, Царех хIаране дийнахьа 50—60 тонн ялат оардар.

Соакха цIаккха на хиннача тайпара дика болх бир тха хьакхIаш леларaша а. 920 гектара тIа дIайийнар уж, хIаьта цхьян гектара тIара 40 центнер чуц дош деннача чуийцар 55 центнер фуалъаьхкха хьажкIий. Пачхьалкхенна колхозо дIаелар 2450 тонн хьажкIаш.

Из боккха толам баккха хьажкIаш лелаерий вIашгIехьдаьлар агротехника керда приемаш шерра юкъейоалаярах. Удобренеш тайсача зебa тIа дIайийра оаха ерриgа хьажкIий кхо-йиъ лорд хьаттайханнача тIехьагIа хьаьа санна макха а на боакхаш культивацаш йир. Из хул хьажар дукха мугIараш юкъе обработка ца еш 150 гектара тIа хьажкIаш кийчо оаха. ХIаьта цох хьахинар дог гIоздоккхаш дар. ДIадолар кIезиг а долаш гектара тIара чуера 60 центнер фуалъаьхкха хьажкIий.

Колхозе мел йола хьажкIаш йиъ механизированни отряда тIачIоагIаьр яр. ХьажкIаш чуццача хана оаха эгара хьаьа юкъейихьар тха цу гIулакха лаьрхIа кийчьяь йола «СК-4», «Нива» яха ялат чуэша комбайнаш. Цо дика лоацийр хьажкIаш чуэш ха.

ХЬАЙБАЙ боахам промышленни ларда тIа баккхара даьхье укх тIехьарча шерашка дика боккхагIа баьккхаб оаха. Боккхача механизаци а шурий фермаш. ХIара доякхана тIачIоагIаб ба 50 етт. Из бахьанe чIоагIа лакхьенняй хьайбаш леладерий кхьхьегама овсарле, кIезигденнад шурийга дIадолар. Къьостта гIадаргаа из совхара толамаш. ХIара кхоабача Iаттагара яьккхар 3000 килограмм шура, е тIаийцача декхарел лакха дукхагIа. Из бахьанe 1850 тонн шура кIоашаь дIаенна декхара 1940 тонн шура екхар.

Тха дикагIйолча доякхаша кхы а доккхагIа толамаш даьхар. Масала, Хугаева Тамаре, Ищенко Зояс, Крамарова Марияс, Созонова Тамаре, Дзагкоева Фаризата, Дьяконова Александрае хIара Iаттагара йиъ эзар а кхы дукхагIа а шура яьккхар.

Дикка тIехкхоачашдир оаха дулх даккхара а из пачхьалкхенга доккха а социалистически декхараш. Аллха бобакский дулх 240 тонн гаггa пачхьалкхенна дIаделар.

Цунна цхьна лаьтта лелалеча а хьайбай бохаме а пайда эца хоронаш цхьадола хьоачамбоацарш да. Лерттiа пайда эцаш хий декхача хьалха. Телхаю органически удобрениш лоаттаяра а уж кхашка тувсара а бокъонаш. Хьайбай боахаме керттера кхоачамбоацар малагIа да аьлча, из да хьалха латтарий опыт йоаргIача тайпара йовзаш ца елга. Цудухьа ишта эргаш да доаркай хьокхамаш.

Уж гIалаташ дIаяха оаха доккха дIадахара укх шера тхоашта могар дада оаха. Соакха гурахьа аьха а буха, минеральни удобренеш тайса Iодиллар ялат дIа мел дувргдола лаьтта. Лоацача хана дIадийна дахар гурахьа дув ялаташ. Ишта дика чаккхдаьхад оаха кхашкара бIаьстан балхаш.

ГIулакхаш во леладаьла хьайбай фермашка а. Пачхьалкхенга шурей дулхи дохкара хьалхарча квартала план кхоачашдир колхозхоша.

Керда толамаш доахаш накъагIоргда тхо Октябрьски революце 60 шу дузача денна.

Х. ХУГАЕВ,
Моздокски района «Красная Осетия» яхача колхоза председатель, Ленина орден лелаер.

Циффаши факташи

1976 — 1977 дешара шера Къилбаседа ХIирийчене яр 253 школа. Цига дешаш ва 25000 саг. Дийнахьарча школашка болх беш ба 6,1 эзар хьехархо.

Республика лаьрхIача юкъерча дешара заведенешка ба 14,7 эзар саг, хIаьта 4 лакхерча дешара заведене — 17,8 эзар саг.

●

ХIанз республике 37 больница я. Цига ба 6890 менги. ХIара 10 эзар сага кхоачаш 117 менги. Амбулаторно - поликлинически учреждени 103 я. Фельдшерски фельдшерско - акушерски 101 пункт я.

●

1975 шера цергий бараш боацаш 2760 лор вар Къилбаседа ХIирийчене, хIаьта цергий лор 170 вар. Юкъера медицински болхлой 5 750 сага дIакхоачаш бар. ХIара 10 эзар сага 47,1 лор кхоач, хIаьта юкъера медицински болхлой — 98.

●

1975 шера республике яр городел арахьара 15 пионерски лагерь. Цига салеIар 12 909 беро.

●

1975 шера Къилбаседа ХIирийчене яр 2014 моттиг йола бархI санатори, 220 моттиг йола салоIа цхьа цIа.

●

1975 шера 208 берий беш яр, цига дар 23335 бер.

●

63 кхалсаг я Къилбаседа ХIирий АССР Лакхехьарча Совета депутат йолаш, хIаьта моттигашкарча Советий— 2395.

●

Сийлахь - боккха Дай - мехка тIема шерашка немецко-фашистски гIаьрахошта духьа деана турпалали гойташ латарах орденаши медалаши еннай республикерча 54 эзар сага. ХIаьта 60 сага Советски Союза Турпал яха сийлен цIи еннай, эскара цхьан инаралах И. А. Плиевах — шозза Турпал хиннав.

●

Республике я 44 колхози 31 совхози.

●

1976 шера 1 январь хьатIакхоачаш Къилбаседа ХIирийчене яр 2953 трактор, 554 ялат чуэша комбайн, 3882 грузовой автомобиль.

Баркал шоана, хьехамчаш!

ИТТ класс йистеяьккхалехьа оаха, цхьан классе дешa ягIача йиIигаша, чIоагIа йир: тхоай колхозе балха гIоргда. ХIаьта из де тхо бокъа йолаш а дар. Школе дешача хана оаха Iомайир юртбоахама машинаш, тхона ховра тракторaш лехка, кIезиг-дукха агротехниках а кхеташ дар.

Тхо вордхье а нашa «Кавказ» яхача тхоай юртарча колхозе болх бе йоалаяр. Колхоза кулгалхоша, звеньевойша чIоагIа дездаь тIаийцар тхо. Тхона мел эшаргдар хьалхе а кийчдир, кхай тIара стан тоайир, бахка тIаддухкаду баркхаш делар, хIаранена трактор хьожайир. Опыт йолча механизаторех тха хьехамчаш хилар.

Из дар 1974 шера. Тхох а оаха дIадолаьдача гIулакхах а яздора газеташа, дувцар радиои телевидении гIолла.

Цу хIамо тха дегаш ураьттадора, керда низ телар. Цхьаькха а дицлургдоацаш хIама хилар тха вахаре. 1974 шера Эльхотово яхача тха юрта 1 Май дездеча хана

воркI тракторах латта тха колонна трибуна юхе гIолла чакхъяьлар.

Лакхехьа хьехамчаш хьоакхаьбар аз. Уж кIезига бацар. Царех массанех тахан лувцаргдац аз. Массех дош аргда аз Социалистически Кхьхьегама Турпалах Дзгоев Ерусланах. Из тха шеф вола дукха хьа я. Цо кIаьд ца луш йоакхо ярах, цаховр хьахьехарах тхоах бокъонца дола яьа ткъ кIезераш хиннад вьна хеташ ла тхо. Цудухьа дег тIара баркал кх оаха Ерусланa а кхыболча хьехамчашта я.

Оаха низ ца кхобеш къахьегарга укх шера ялаташ кхы а чIоагIагIа хьувкьадар. Дахке кердача толамашта гIадайгара.

Октябра 60 шу дизара сийна яхье яьнача са звенос дош деннад 50 гектарах хIаране тIара 60 центнер фуалъаьхка хьажкIаш чуэ.

Р. БЕШХОЕВА,
Кировски района «Кавказ» яхача колхоза механизированни звено звеньевая.

Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом лаьттача шерашка Дзуарикау яхача юрта бахьача Газдановгlара дезалера фронте вахав ворхI воI. Дахье лораеш шоай вахар дIаделар цар массане. Сурта тIа: Газдановгlарна оттадa памятник (скульптор — Санакоев С.).

Х. КАБИСОВА сурт.

ПАРТЕ ЙОАКХО ЯРАХ

ПАРТЕ ега йоакхоно, культурах искусствай болхлой кхьхьегама лакха мах баро вайх хIаравера уйла айт наха коммунистически кхетам лучa тел. ...

вашта, симфонически оркестра чIоагIа беркате хинна хилар.

Музеий, культура цIеной, клубий, библиотекай болхлоша чIоагIа хьаьст церех бокъонцa дола культура хьуврчаш де, цига мел венаучгу дика селаIийта, кердадар довзийта: гIерташ. Цхьа масал доладерга аз: 50 эзар болхло, колхозхо, кIайвенна пенсионер, iэмига саги йоIи дакъа лоцаш хилар художественни самодеятельноста республиканскен хьажар; алкха 1975 шера 383 эзар саг хилар республика музейшка.

Атта кхьачадий цунга? Кхьачадац. Цу цифрашта тIехьашка латт шоай болх дукха безача бIаьш болча наха хьахьегам.

КIезига болх бе беза кьонача дирижерий Ерригсоюзни конкурса лауреаташ а хинна цIабаьккха городе Ростов-на-Дону хиннача самодеятельни творчества Ерригсоюзни фестивала зональни хьажар дале, е укх тIехьарча шо шера Москвеи Чехословакеи, Сибаргени ГДР-еи, Абхазеи, Югославеи, Ленинградеи Вьетнамеи, гаьнарча Бирме, Сингапуре, Малайзе хиннача «Алан» яхача хьала халкара ансамблах дале — цу дерригe вайна массанена боккха кхаъ бу, хIаьта Къилбаседа ХIирийчен эрсий республиканскен драматически театраша, музыкальни техникни театраша, филармоне эстрадни коллекти-

берий музыкальни школа. Гастролешкара цIакхьача керда здане бокх бе йоалургья «Алан» яха халкха халхара ансамбль. Капитальни ремонт яь бIаьахе шу дьылна Эрсий драмтеатр чудолча зданена.

ИттлагIча пятилетке хьалхелерхI Ардонски культура Дворец, керда культура цIенош, клубаш, библиотекаш...

Сийлен цIераш лелаю культура дехталаш дукхагIа хулаш боагIа. Цо а хьахьокх театрий, музейй, культура цIеной, библиотекай болхлоша наха коммунистически кхетам лучa хьегача кхиа лакха мах белга.

Культура кхувриq болхлоша республика кхьхьегамхоштa коммунистически кхетам балара дахье дукха болх бу: тематически сайренаш ю, устни журналаш арахец, кхьачча больвенцкашш, пятилеткаш Дай-мехка тIемен турпалаша вIашагIкхетараш чакхдох, тоабаш пропаганда ю...

Клубашкен культура Шеношкен болх беш я итташ халкъа университеташ, цар доккха новкъостал ду кхьхьегамхошта эстетически кхетам балара. ХIаьха республике болх беш я 204 библиотека, 171 клуб, 161 киноустановка, 4 музей.

Культурин революце толамаш къьаьта гуш да литературен искусствой дегIаярца а. ХIирий литературa дIадолаьдаь «Осетинская лира» яхача Хетагуров Коста книжкагара. Из чIоагIалара а де-

гIадара а влияни ный эрсий классически хIахачарча советски литературашa. ХIанз республике ба цIи хеза иттанч писателаш, цар произведенеи яраьвзи Москве, Ленинграде, вай мехка кхьча городашка. ХIирий писателий произведенеи яраьвзи болгарски, польски меттала.

Ший искусство хьекхелaй хIирий халкьо. Республике доккхал ду драматически музыкальни театрах, симфонически оркестрах. Тхацига кIезига бац РСФСР заслуженни халкъен артисташ, хIаьта Тхапсаев Владимир СССР халкъа артист ва.

ХIирий драматически театро уттаю Н. Погодина «Кремлевски курант», Б. Лавренева «Разлом», К. Тренева «Любовь Яровая», В. Вишневске «Оптимистически трагеди» санна йола советски драматургий пьесаш. Театро уттаю Горьке, Шекспира, Островске, дунен литература кхьча классикий произведенеш, хIирий драматургий пьесаш.

1972 шера республике музыкальни театр хьаделлараш хIирий халкъа культурни вахаре боккха хIама хилар. Театро гойтай «Евгений Онегин», «Демон», «Кармен», «Чио-чиосан» санна йола операш, хIирий композиторий И. Габараева яхьaь «Азау», «Оланa» яха Х. Плиева язьь «Коста» яхен операш.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъабаха кийчлу ба советски нах. Из юбилей сийленца езьяра, культура тIехьарча декхараш кхоачашде, культурни учреждений лоархIам лакхбара дакъе парте XXV съездо оттадь декхараш кхоачашдара оарцагIдаьннад тхо.

Г. ЧЕРЧЕСОВ,
культура министр.

ДоттагIлен никъ

КЕРТТЕРЧА Кавказски чаккхоалача автомобильни трансхакказски магистралах — иттлагIча пятилетка лоархIамеча гIирсах ишшта цIи йоакх туннел. ХIаьта из нийса а да, хIана аьлча из хьеш ба вай мехка иттаннаш кхьомех бола нах.

Гражданско тIема бирсача Iай С. М. Киров керте а бола цхьаттагIа дола Цiе Эскар цу наькъа чах а дьнна гIиргазе бухалкадир.

Рокски духьахь чаккхйола тоннельни магистраль — хIирашта бIаь шера дагадола хIама да. Цо вIашагIтохаргья Къулбесехьни Къилбаседени ХIирийчеш. Бакъда вай хана из дол йиш йолаш хIама хиладац из. Рокски духьа тIахьа хила вIаьхха наькъа лаьц шу шоала кха шу ха я. Цигара дIайолалургья 3660 метр йIахьа йола тоннель. ХIанзале цу шин бIаь метр тоннель яьккха хинна.

Керттерча тоннелана цхьа-

на наькъа тIа хьалю кхийола хьалхарча тоннель лоаче, лакхера Iочуухахa кхерталх тIойх никъ, а наькъ боахал а лорабергбар цар. Сиха доагIача Ардони Лиахвни яхача хиш тIа хьалду итташ тIаьш. Москвера, Ленинградера, Киевера проектировщикаш, Ставрополера наькъаш дехкараш, Тбилисера тоннельшикаш — уж ба вай ханара инженерий гIирсаш хьаде ховш бола кхоза специалисташ. Керттера тоннель юлача вай мехка эггара хьалха болх бейт лакха овсаре йола лоамаш техникара.

Халкъа боахама геттара боккха лоархIам болаш ба керда никъ. Военно-Грузински наькъаш дикка лоацагIа ба

из. Цул совгIа бIарчача шера хьалха баьхва хургба. Из хьабаьлча мехка центральни районаштен Закавказьяхенa юкъе мукхаш дIа-юха кхухьила сихде йиш хургья.

Кердача наькъо эргайоаккхаргья Алагирски Джавски чIожеш. IалахьагIе хоза моттигаш я уж. Геологаш тохаш хиннадь йоаккхача хана шоашта лаьттан ганзий къайленаш йовзар дог доахаш ба. Хьайбаш леладераш альпийски дагIелаьшка кхетаргья ялата сатуваш ба. ХIаьта керда санаторeш, салоIа цIенош, пансионаташ хьалъярга хьежаш ба медицинa курортникаш. Керда никъ чаккхбоалача моттигаша геркам тIаозарга туристний спорт-

сменийн. ХIаьта Зарамагски хаскада хьалха ГЭС хьалечара гIонна басаш дIадоладаь гIишлошерашa. Цу хьалхарча электростанце бола байтаргба тоннеле чуляттача низ бола вентиляционни установкаша.

Бакъда хIинзарчоа ухказа болх бе я иш бола самосвалаш, тягачаш, экскаваторыш бульдозераш, буровой автоустановкаш автогрейдераш.

Вай мехкахой а мехкa массе миIнгера хьатIабьахкха а итташ болча башха-дикача гIишлошерий цIераш яха йиш яр са. Из де эшаш дьна хетташ Iаж. хIана аьлча уж массеш болх беш бола хIаравар баркал а сий де а хьеш я.

В. ХУГАЕВ,
«Растдзинад» яхача газета фотокорреспондента Х. Кабисова даьккхача сурта тIа шоана гу автомагистрала Къилбаседени Къулбехьени порталаш.

НовкъостиЙ цIерагIа

УКХ шера гIишлой-монтажни балхаш дара программа ханал цIи да хьалха чакхьяккха дош деннад тха республика гIишлошерий коллективаша. Цар лаьрхIад отталеча хана школаш, берийн дарбани учреждениш, культура объекташ, нах чубаха цIенош хьалде, кхьхьегаме овсарле лакхъяра план тIехкхоачаьде, хьалхад дола гIирсаш дикеи тIехдикен мара ца хилийта.

Из новкъостий декхар кхоачаийдеча шийгара доагIа дакъа юкъеххоргда «Севосетинпромстрой» территориальни управление цIенош деча комбината чулоагIача тха бригада. Москвани Ленинградан кхьахха латтача коллективаша «Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара — хьинаре кхьхьегама вахта» яха инициатива хьал а лаьца тха бригада шерра. Хьа дукхажяхь гIишлой-монтажни балхаш дара шера план ханал хьахьаккх кхоачашде тIехха.

Тха коллектива хьинар кхы а айдадъ КПСС ЦК, Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ерригсоюзни социалистически яхьа хьахьекха болча социамо, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарах доахачь юкъе. Уж документаш дIадийцина тха тIехьаьса а ТIеххьаргIа дола декхараш тIаийдар оаха: 1977 шера план цхьолагIа октябрь хьаттаогIа кхоачаьде.

Сай новкъостий: Алборов Ухара, Пыхов Николая, Шеховцев Владимира, кхычар а цIерагIа аз хх: тхо тхоай деша дай хургда!

В. ГАДЗОЕВ,
цIенош деча комбината бригада бригадир.

Барттайнача дезале

ОРДЖОНИКИДЗЕ — студентий город. Тха городе йиъ вуз я — медицински, горно-металлургически, юртбоахама институташ, К. Хетагуров цIерагIйола пачхьалкхен университет. Уж ерригаш мел эшача хIамаца IалашъЬа я. Цо студенташта дIа ду дика деша, салала.

Тха городе дукккха кхьиех бола нах ба, дешаш: хIирий, эрсий, гуржий, гIалгIай, черкий, эрмалой, украинцаш, латышаш... Тхо ше мел вар барт болаш, вIаьна эзди гIолакхаш лелаеш долаш. Студентий доттагIал чоагIдара новкъостал ду тайп - тайпара кхьхьегама болча кагирхой юкъе а мехкашка а баьI кебечохача гIишлонхой отрядаша.

Республика доазол гаьнна арахьа довзаш да тха студентий Iилман балхаш. Студентий Iилман обществашта юкъе новкъостал тхона боаш Москвни, Ленинграда, Тбилисе, Грозне, Нальчика вузашка дешаш бараш, чIоагIлу наь юкъе никъ бувзамаш.

Э. УРУМОВА,
К. Хетагурова цIерагIча Къилбаседа-ХIирий пачхьалкхен университета студентка, ленински стипенди йидер.

Доазол дехьара

ТОКИО. Дика совгIат кхаьчад укх шера ший ткъо шу дизара юбилей дездеча «Япония—СССР» яхача общества. Столични районе Сэтагае кердача кхозза вIаштIардаьча шIечоцка хьадийллад японо-советски доттагIлен ЦIа.

Японо-советски доттагIлен ЦIен кердача здане чу я «Япония—СССР» яхача общества правлении цун токийски федеране правлении, эрсий метта Институт, Японе йоккхагIьярех йола эрсийн советски литература библиотека.

СУРТА ТIА: «Япония — СССР» яхача общества правлене председатель Кейта Хидзиката болхлошта общества аргIанара декхараш дувцаш воал. **М. ДЕМЧЕНКО сурт.**
ТАСС фотохроника.

3400 шу хьалхагIа дийкад

Американски Iилмахой-музыковедий вIаштIехьдаьннад ширача замалахьара илли—3400 шу хьалхагIа лаьттан тIа йийка культови гими яшха а юхаметтаоттае а.

Ширача замалахьарча композитора нотни каьхата меттел лелаяьраш топпара табличкаш хиннай. Сире Средиземни форда йисте лаьтта хоарцадеш болча хана кораяьй уж археологашта. Профессора Энн Килмера кулгалдеш йолча группана пхийтта шу ийшад уж яшхара.

Арахийцача пластинко вокальнии инструментальнии илли доах. «Из цецвоаккхаш вай ханара узам болаш да, — йоах Э. Килмера. — Цун оаз чоалхане йоацаш йоландаь хургдолаш да из: илли алара говзал Iомаеш доагIача моллагIча беро а аргдолаш да из».

(АПН).

Портянкаш ийеш я Пентагон

ФЕЛЬЕТОН

Американски эскаре советски форма тIаювхаш, советски герзаца кийчдаь къаьстта тIема доакъош вIашагIдохкарах бола хоам Вальтер Гунраф хезар из Вашингтоне кхаьчача хана.

Португальски инарал Шпинола, «Глицеринг» яха малхбузенгермански концерн гучаяккхарпа цIй хеза вола из репортер корейски бизнесмена барзкъаш тIа а дийха аьннар оттача санаторий исташта цхьа-шн бриллиант яла гIийртав.

«Штерн» яхача кIира цкъа арадувлача журнала редакцера телеграмма кхаьчачул тIехьагIа фуннагIа-моллагIа даь а Пентагоне чуваха лаьрхIар Вальтер Гуннрафа. Атта дене а из дe вIаштIехьдаьлар цун.

КховлагIча дунен тIема моделировани еча управлене начальника, Соттми ветерана, инарала Беделл Бредли — зIамагIчо ший кабинете безаме тIаийцар из. Репортера цо елар ядерни герз бIехье доалла сигара, хIаьта цун хаттарашта жоп дала ше кийча волга дIа а хайтар. КорагIа дIаара хьежача гуш вар тIишлош еча батальона форма тIаювха аьшка саьргий сетка дIаоттабеш воалла ши салте.

— Из санна деш да, инарал? — хаьттар журналиста.

— Эскаре гIа-гIа дукхагIа хулаш латт форестолла цIи йола лазар. Хьона дага доагIа ма-хургдий, эрсий танкаш я мотташ кхеравенна корагIа аракхоссавеннача миска Джона хиннар. Эскарерча лорашта гучадаьннад хIара кховлагIча полковникан хIара шоллагIча инаралан Форестолла синдром долга.

— ХIаьта хетий хьона, тIема гIулакх ду дукхагIа бола нах советски кхерам яхачох дош хеташ бац, аьнна?

— Хет! Цудухьа оаха юкъедоаладу лаьрххIа эрсий доакъош. Со салте ва, цудухьа дукха цIог хьувзадергдац аз. Тха моастагIа — советски эскар. Эрсий кхерам цIаккха а биц ца балийта декхарийла да тхо. Цудухьа цIеча комиссарий фурашка тIа боаллача пхи са болча седкъа формагIа юха хьадеш латт Пентагона цIа.

— Ай, ва инарал, «советски эскара» иттех дивизиш кийчъяра шоана-м Iалаьмате дукха эрсий гIирс, герз, амуници эшарг ма-йий...

— Хьа хаттар меттахьара даз да тха корта бIогора баьккхар. Цхьадолча даькъе тхона новкъостал даьд израильски правительствас. Цо вIашагIкхийттача Штаташта еннай «Т-62» яха танкаш, бронетранспортераш, артиллери. Синаен Голански гувнаш тIея тIом хиннача кхо шу хьалха израильтянашта карадаьа кхыдола герз. Из дерриге хIама мах боацаш кхаьчад американски эскарга.

— Керда метод юкъейоалаеча шоашта цийсъелнача керттерча халонех дувцадалара Iа.

— Эггара йоккхагIйола хало цийсъелар портянкашца. КIаьдача вIадах яь уж советски салташа иккаш тIаювахалехьа когашта тIахьовчаеш я.

— Алал, инарал, иккашн портянкашн Израилера енай шоана?

— Ай, мичара. Иккий хьалхара образецаш Парижера тхона яйтай «Интервеншэн Геральд Трибюна» корреспондента Зэймон Гантэна. Лоамаш тIара лыжеш чухехка дунен халкъашта юкъера яхьаш йолча Тбилисе вахача хана уж эца вIаштIехьдаьннад цун. Цох са а кхийтта «За рубежом» яхача газета тIа хоам бир эрсаша. Из дерригa бакъдац аьнна дIакхайкаде дезаш хилар тхо. Цу корреспондента дайтар тхона цхи са бола седкъа тIабола советски эпсара тIехкар. Ши пачка Iувша резинка а енна из цо ийна хиннад цхьан кIаьнкагара...

— Портянкех цхьа хIама дувцаш ма-вар хьо...

— Вар даьра! Цу эрсий кечамах цхьаккха хIама ховш дацар тхо. Эрсий иккаш а тIайийха иттех гIа боаккхаше когашта ахкарташ дувлар тха салташта. ХIанз а тIехьа тIема госпитале цIий Iоухаш ахкарташ а даьнна 224007 салте улл Цар тIеювхаеш хиннай массане а лелаеш йола нейлонови пазаташ. Москверча тIема атташе гIонча приказ делар оаха эрсий портянкай къайле йовза, аьпа.

— Из-м кхераме хIама мадий. ЛоархIаварий из цох?

— Тамашийна дале а — лоархIавир. Сандуновски баие водача эрсий шин салтечун номере вахав из. Цар иккаш тIера Iойоахача хана чопилга чуйоаллача фотоаппаратаца сурт даькхад цо. Ше цхьаь висача массе а оагIорахьара портянка сурт даьккхад атташес, хIаьта церг теха цох даьккха кIезиг-дукха кIала а денад. Керттердар фуд аьлча, из да портянка кога тIа дIахьоарчаяра процесса сурт доаккха далар. Из чIоагIа хала гIулакх да, цудухьа консультанташ болаш власовцех 127 саг ва тха эскарс. «Свобода» яхача радиостанцера хьабоалабе бийзар уж. ЦРУ раьза епе з, бакъда эскар цига мукъагIа котдаьлар.

— Цу тIехь кхоачаеларий халонаш, инарал?

— Ай, мичара. Агентурин ваькъагIа Москвера яйта образеца чIоагIа толхаяь хилар бахьан долаш цунна ремонт е йийзар Мериленд штатерча Форд-Миде йолча американски эскара технически разведка подразделене. Сурташ а разведка кхыдола хоамаш а техкачул тIехьагIа мара американски эскара специалисий вIаштIехьдалaнзар иккаши портянкашн хийцца хьае болале...

— Портянкашка диллача дунен шоллагIча тIема урокаш Iомайой Пентагоно?

— ХIанз Iомаяп уж, эрсий-м шоай портянкашца Берлине ма-кхаьчабий. Советски салте портянка хьоарчаеш воалла къаьна плакат корадаьд тхона. «Берлине дIакхача — 1500 километр» яхача йоазонна кIал вагIа из, хIаьта цо йоах: «ХIама дергдац, дIакховчаргда!». «Вашингтоне — Колумбе округ — дIакхача 5000 миль», хIаьта советски форма тIаювхача салтечо йоах: «ДIакхоачаргда!» аьнна йоазув тIадола цу тайпарча миллион плаката заказ даьд оаха. Дадала хьа шоай йIайхача оффисашка уж плакаташ чукхайсача конгрессменаш ма-кхералургба... Гургда хьона тIема расходаш алсамъяхара тIехьа цар кхадж мишта тос.

— Светски кхерамах салтийн харжархойи vизара бахара кхы фу даьд оаша?

— США Казначействаца контракт яьй оаха. США эскара заказагIа цар хIанзле а хьаяьй «Вашингтой яккхарах», «Нью-Йорк мукъаяккхарах» яха 500 эзар медаль. Из медаль наькъа тIа улла эрсий салте бIаргавайча шийла хьацар тIатохаргда моллагIчоа.

— Iа дIадоладаьча майрача хIаман политически тIехьале мишта хургья-хьогI, мистер Бредли?

— Из Iалаьмате йоккха я. Эскара разведка госдепартаменте оттаьча ладувгIача устройствай даннесех тха дипломаташа эрсий портянкаш стратегически герз санна лоархIилга гучадаьннад. хIаьта уж кIезигъе езаш а я. Уж стратегически лоархIам болаш хилар шеко йоацаш да: хIамаш дIаювш доль эрсий ахаш лаьташ боамбен ленон дIалийша да — из я портянкаш хьаяра эша бедал. Хоаргда-кх вайна Женеверча переговорашка эрсий мишта корзагIа барrба...

— Американски экспериментах фу хеташ ба европейски союзникаш?

— Тха концепцех хьакхета безаргда НАТО гIолларча тха союзникий. Цар а вIашагIдехкаргда лаьрххIа «советски» доакъош. Европе ког дIа мел баьккхача хургба эрсий форма тIаювха салтий. ТIаккха дувца дезаргдац Центральни Европе американскичул советски бIухой дукхха а дукхагIа хиларах. Венерча переговорашка бункер санна чIоагIа хургья Малхбузен позици.

— Оаша леладевох фу хетаргда-хьогI ООН-а?

— ООН оаха теергья. Портянкех йоагIача хьажах тIема тIулакхашта пайда па эцарах а массавар юкъара когаш берзана валарах а йола предложенеш кийчъяьй оаха. хIаьта цо дунен общественность тувлаергья. Оаха лерхIар фуд хьона мара хац.

— БIухой кийчбара программана Iеткъайий хьа опыт?

— Iеткйа Ферт-Нокс «баьцнарча беретий» доакъош кийчдара хьалаш кхы а врагIа оттадаьд оаха. ХIанз уж Iомабу бирса эрсий Iа ла, цудухьа бийсанна холодильникашка чу а бехк.

— Ай, ва инарал, шун шоай Аляска ма-йий!

— Я, бакъда, дин ма-де Iа: кIайча лерчий цIокаш тIа а ювхаш каст-каста эрсий vх цига!

Б. КОРОЛЕВ.
(АПН).

Къаьнарча крепоста пенашта юхе

(Лоацца хронологически белгалонаш)

(ДIахододар. Долалур № 48 «Сердало тIа.)

1832 шера аьхки Назрановски крепосте хиннав декабрист Евдоким Евдокимович Лачинов. Декабристий болама юкъе дакъа лоацаш хиларах чинах вохаваьн совгIатех ваьккхаи Е. Е. Лачинов мугIарера салте а ваь, Кавказе лаьттача 20-ча гIашлой дивизена юкъейоагIаш хиннача действующи батальонах дIатехав, 1826 шера октябрь бовш Владикавказе кхаьчав. Укхаза тайп-тайпарча ханашка массанена а дагадоаллар цхьатарра къоабалдеш хиннача вокх декабристашца вIашагIкхеташ хиннав из. Царна юкъе хиннаб А. С. Гангеблов, Б. А. Бодиско, П. П. Тятов, Н. Н. Оржицкий, И. П. Коновницын, кхыбараш. Ший тайпара пересыльни пункт хиннай цу шерашка Владикавказ.

ДоттагIанта юкъе «байташ кхоллар» оалаш хиннача Лачинова тIехьенашта дагадоха хIамаш юхедитад — «Са васкет».

Цу тIа авторо бехке ду лоаман нахаца паччахьа. Iаьдало леладаь гIулакхаш, ше даьха этнографически земаш юхедитад цо, хозача кепара язъяьй Эса чIожен цунна йисте гIолла ягIа гIалаш, белгалдаькхад цига бахача наха юкъе хьалха кераста ду хинна хилар, дIаязъяьй цига бахача нахагара хеза цхьан йоIахи из езаинача кIантах-къахьегамхочохи йола легенда.

1842 шера вена крепосте а цунна гонахьарча моттигашка а хиннав вовзаш вола художник-баталист, Брюллова ученик — тIехьагIо Петербургски художествай академе вице-президент а хинна дIаэтта Гр. Гр. Гагарин.

Гагарина шийна дага а деха тIема министрага Чернышовга лаьрххIа каьхат яздаьд XIX бIаьшерен 40-ча шерашка импере леладаьча законаша яхар дайта деза Кавказа халкъашка яьхача сенатор П. Гана критика еш; лоаман нахаца дикача дагара гIулакхаш леладара, культурен дохка-эцари дегIакхувлара, наькъаш дахкара тIахьийхад Г. Г. Гагарина Iаьдал.

«Эггара чIоагIагIа догдоахийла я края кхоаценга, — яздаьд Гагарина, — хIаьта цига, цкъа хиннар цун гIулакхашка хьинаре дакъа ца лоацаш а Iелургвац. «Из каьхат Николай I-чунга дIа а кхаьча, художника гIулакх, гIовзадаьннад, цхьабакъда аттача даьккхад» из «къахетамеча паччахьа цунна поручика чин а луш». Паччахьа а ваь хьалъоттаваьча жандармо баь къахетам кхы кънкъ-бикъ ма даккхалахь» яха маIан долаш бар.

Дуккхача реалистически произведенейи тIема зарисовкайи автор хиннача Гагарина Крепоста сурт отталаьд сомий бешамаша хьулаяь йоахкача юрташцен Шолжа гонахьарча Iаламцен цхьана из белгал а йоаккхаш.

Дуккха бIаьш шераш хьалхагIа дезз хьадоагIача ГIалгIайчен исторе чухь духхьашха 1868 шера ши класс йолаш школа хьайиллай крепосте. Хьалхарча шера верригаш а 22 дешархо мара хиннавац цига дешаш. ГIалгIай бераша эрсий «каьхат-мотт» Iомадаьд школе. Школерча Л. Л. Дмитриев санна болча прогрессивни деятелаша лоаман наьха берашта Iилмай юхьигаш Iомаяь па Iеш, пайдана кхетам беннаб, дика оамалаш Iомаяьй, гигиена, дикагIа йола эрсий культура йовзийтай. Гонахьарчен гаьнарчен юрташкара даьккхача бераша, юххьанцара йоазув-дешар Iомадарал совгIа, цхьаьцa говзалаш а Iомаяьй. Цига хиннай лахчан-аьшка пхьоала воккха говзанч Н. П. Кравцов керте латта, лахчанн аьшкен пхьоаллеш, боккха ноакхарий боахам. сомий йоккха шн беш, хаьс-сом кхебаьб. Къаьнарча школах мел лаьхка кхоачамбоацараш шийх доаккаш из хиннаяле а, духхьал цун пенашта юкъе дийша баьннаб гIалгIай эггара хьалхара поэташ, писателаш, тIехьагIа хьахинна дукха йоккха йоаца интеллигенци.

1873 шера цу школе хьехаш хиннав Долгиев Эдалгири, Петербургерча студентий йовзаш йолча Нечаевски кружока доакъашхо. Петропавловски нахахта барх1 бетта чувоаллаваьчул тIехьагIа, полицегахьара лира тIахьожам а болаш Терски областе Iовахьийта хиннав из. Хьалха а йиккха белгалдаккха мегаргдолаш да, 1924 шера укхаза, цу школа ларда тIа, эггара хьалхара юртбоахама агрономически школа хьайиллa а цул тIехьагIа ГIалгIашкахьа духхьашха агротехнически участок болх бе йолаенна а хилар.

Юртбоахама школа дIахо йодача хана ГIалгIай автономии областе эггара хьалхара юкъерча дешара заведени йиллара йола база а хинна дIаэттай. ХIанз укхаза Къилбаседа Кавказе йоккхагIа ярех йола техникум-совхоз я.

Октябрал хьалха ди детташ — ди къувкъаш доагIача дуIо тохаялийтай къелой бокъо ца хиларои тоIаьь яьлла зIамига ГIалгIайче, вай мехкара деррига халкъаш а санаа.

Революци ялале хьалххагIа, 1917 шера октябре «Назрановски округ, — яздаьд Терско-Дагестански бIуи командующи хиннача инарала Половцева, — эггара кхерамегIа бола кхуврчба хIанз, цига хийца большевистски агитаци еш латт лоаман наха юкъе а казакашта юкъе а». Хозахета сахьувзаш хиннавац революционни Петроградера аракхесса, С. М. Кирова «революце садукъар» аьнна цIи тилла инарал.

Октябрал тIехьагIарча хана, контрреволюцеца лоаттабаьча къовсамен граждански тIемен халача деношка къаьстта лоархIам болаш яр гIалгIай вахаречa дукхача лоархIамеча событей центр а хинна дIаэттача къаьнарча Крепоста пенашта юхе чакхейнна событеш.

Бокъонца дола исторе летопись лархIа доладеннад 1917 шера 7 ноябре денз. Духхьал Октябра цIеча сердала юкъера бIаргадайра къахьегача наха бе-бе меттаи ледеш бола шоаш берригаш а вежарий хилар: Ленина метто, революце метто новкъостал даьд царна реакце низашта духьала цхьана къовсам лоаттабар духьа нежарий барт - цхьоагIонца вIашагIкхетара.

Цу шерашкара йоккхий, йиилургйоаца событеш ма - ярра язъе укх статьяй низ кхоачаргбац. Бакъда укх тIа оттаьча лоацачa хронологически обзоро а торо хулийт цар исторически лоархIам хьахьокха.

Масала, 1918 шера январе областе кортош айдеш йоагIаш хиннача контрреволюционнии къуйи тоабашта духьала решени тIанйца йола гIалгIай халкъа съезд хиннай Назрановски крепосте.

1918 шера 15 апреле Назрановски крепоста чухьарча шерарча майдан тIа (дIахо Назрань хьехасча хана ювцар крепость йолга ховш хургда вай) 3500 совгIа саг тIа а волаш гIалгIай халкъа съезд хиннай. Съезда кулгалдеш хиннав С. М. Кирови Я. П. Бутырини. Нохчашкахьара делегаци а хиннай съезде. Вежарашха долча халкъа съезде кIоарга маIан долаш къамаьл даьд революционни Нохчечен баьччо Шерипов Асланбека. Съезде дакъа лаьцараша, Джабагиев Висангирия керте лаьтта буржуазни националисташ духьала боллашехьа а, тIанйцай Советски Iаьдал массане а цхьатарра хьаллоацаш йола решени а мехка алхха ше цаI мара кхы цхьаькха йоаца Iаьдал а лаьрхIа Халкъа Комиссарий Iаьдал къоабалдаь тIаэпара хьакъехьара Терски Халкъа Совета решени а.

1918 шера 5—6 аагусте, казакашта керте лаьттарашен Беликови Соколови керте хиннача хIирий эпсарашен Августовски событеш аьле цIи йоаккхаш хиларах йовзаш йола контрреволюционни духьале яьча хана, Владикавказера шоай болх юкъагIа ца баьккхача баьннабац Тийрка йистерча халкъий IV съезда делегаташ, Терски республика совнарком. Гаьнна юстарча моттигашка гIолла гобаьккха Назране Iочу а баьхке, Серго Орджоникидзес, Терски республика комиссараша, съезда делегаташца цхьана гIалгIашха бола къе нах оарцагIбоах Владикавказски болхлой отряда новкъостал де. Контрреволюционни духьале йохаяьчул тIехьагIа ший болх дIахо бихьаб съездо.

Ший тIеххьарча заседане съездо бакъдеш дIаяздаьд: «Владикавказера хIирийн казакийн контрреволюционни бандай зуламе мятеж йохаяьй майрача цIезскархой низаша, гIалгIай халкъа къонгаша, «Кермен» яхача партен кхыча халкъийн сийлахьча отрядо.

1918 шера 4—9 сентябре дукха нах а гуллуш Назране хиннача гIалгIай халкъа съезде цун доакъашхоша, массане а цхьатарра, хьакхайкадаьд, гIалгIай хьекъастаргдоаца Российски Советски Социалистически Республика дакъа хилар. Халкъа съездо ше В. И. Ленинга яхьийтача телеграмма тIа яздаьд: «Халкъа паргIатон лаьттен деннача Советски Iаьдала хоадамболлаш тIехьа да гIалгIай халкъ. ГIалгIайче РСФСР - ах дIахадаргдоаца дакъа да».

1918 шера 29-ча сентябре гIалгIай коммунистий организаце инициативни группай, «Кермен» яхача хIирий революционни парте викалий, коммунистически парте краевой комитета члений заседани хиннай Долаккхий - Юрта.

Заседане дакъа лаьцараша дийцад организационни дешаш а ГIалгIашкахьа партийни пропаганда яра план а.

1918 шера 12 октябре Г. К. Орджоникидзес кулгал а деш, Терски республика тIема комиссара Я. П. Бутырина дакъа а лоацаш, гIалгIай халкъа съезд хиннай Назране. Съезде чIоагIа къамаьл даьд А. Шерипова. Большевикий партии Советски Iаьдали массане а цхьатарра хьаллоацаш хиларах решени яьй съездо.

Исторе чухь духхьашха, областа юкъе, чIоагIа дездаьд Октябрьски революце хьалхара шу дизар.

Дукха нах юкъе а болаш Назранера Владикавказе енай гIалгIай делегаци. ПаргIатон Майдан тIа къахьегамхой йоккха митинг а гарнизона парад а хиннай. Деза ди белгалдаккхарах лаьца 9 ноябре В. И. Ленинга яхьийтача телеграмма тIа хоам баьб: «Чрезвычайни комиссара Г. К. Орджоникидзес Российски Совнаркома цIегагIа ЦIе байракхаш еннай Владикавказски гарнизонан ГIалгIай Цlеча Эскаран. Форд санна латтача байракхашта юкъе белгалйоалаш яр Поволжьерча татарий къахьегача группо ена байракх. Революционни ГIалгIайчено моаршал далара цIей дездеча яхийтай коммунистех латта говра баьрей отряд... Казакашкара контрреволюционерашкара оаха дукха ха йоацаш хьаяьккхача, фронтаца оагIув а болаш уллача. Михайловски станице казакий ЦIеча Эскара парад хиннай... Параде дакъа лаьцад Тийркал дехьарча даькъа тIа бахача нохчашен Заманкулерча хIирий отрядои. Парад тIаэпаш вар казакий ЦIеча Эскараш нохчаштен Российски Совнаркомагара ЦIе байракхаш дIаенна и. Орджоникидзе...

1919 шера январь бовш класcови къовсам кхохкабаларца цхьана лийннай Къилбаседа Кавказера тIема событеш. XI ЦIеча Эскаро чIоагIа къовсам лоаттабу низа дукхха тIех, герзах тоабенна болча империалисташца: кIайгвардейцех латтача Ляхова эскара корпусаца, Шкуро акхача дивизеца, Геймана Кубански пластуний девизеца, Покровске дошлой корпусаца.

Хаддаза беча тIемо гIоарал доадаь, снарядаши патронаши йоацаш диса, дIайхача лазаро мангал хьокхаш санна бIухой легабеш хинна М. К. Левандовске XI эскара доакъош Моздаке, ГIизларе, яьссача аренешка гIолла чакх а даьнна Астраханагахьа долх.

Цу саготача деношка В. И. Ленинга телеграмма йохьийт Серго Орджоникидзес: «XI эскар доацаш да... Еррига Терски областера дIа а даьнна, Астраханагахьа гIоргдолаш дийцар дош байсанна... Снарядаши патронаши яц, цхьа кепиг ахча дац; пхиппха сомах патронаш а ниеш оаха тIом бу ялх бутт дIабаьннаб.

Владимир Ильич, цу хьакъехьа оаха Хьога хоам бой а, дог тийше хилалахь, тхоай низ дIа ца кхоачача тIем тIа тхо дергаш а, дайддад аьнна алийта вай парте сий ца доалеш, довргдолгах... Грозненен Владикавказерен болхлой юхабаргбоацаш лата лаьрхIа ба. Лоаман халкъий дог - безам тхогахьа да. Веза Владимир Ильич, Iоажала кхерам тIаэттача минуташка оаха моаршал дайт Хьога, хIаьта Хьогара новкъостал кхачарга хьежаш а да тхо» (Г. К. Орджоникидзе. 2 томах латта статьяши къамаьлаши. Т. I, М, 1956, оагI. 66).

ЦIий Iоухийташ, чIоагIа цхьайтта дийнахьа тIом лаьттар Владикавказа, Долакха-Юртан ТIой - Юртан юхе.

Г. К. Орджоникидзес Н. Ф. Гикалоца, Е. Казанцева, П. Агниевна, Х. Орцхановца цхьана моастагIа юхатохилга вIаштIехьдоакх; тIом беча цхьацайолча моттигашка, патронаш а йоацаш, городи юрташи лораеш хинна майра кIантий, бе йоахкаш яьха шалташ а йолаш, еттача пулеметашта кIал байнаб. Цхьабакъда низаш цхьатара дацар.

Кхоана цхьайтталагIа февраль да яхаш тховсара Назране хиннача командни состава совещане, шигача Серго Орджоникидзе а хьакхаьча, Терски Республика Совнаркома дукхача кулгалхоща цхьана соцам баьб лоамашкахьен ГуржегIа бодача наькъагIен юха тIехьашка довла аьнна.

Уккхазара, Крепостера, Экажкъонгий - Юртах, Сухо-тIех чакх а баьнна Мужечегахьен Галашкагахьен болабеннаб Серго Орджоникидзе керте вола цун тIема соратникаши новкъостийн цIезскархощен партизанащен цхьана. Царна юкъе хиннаб: Ф. Е. Махарадзе, Я. П. Бутырин, Ф. Х. Булле, А. М. Назаретян, Ю. П. Фигатнер, А. А. Гегечкори, Б. Э. Калмыков, Х. Бесленеев, И. И. Элердов, Б. К. Этингоф, С. И. Габиев, Зязиков Идрис, Албогачиев Ювсап, Гойгов Iалдал - хьамид, Чабиев Эгало, Орцханов Хизар. Цу группах хьакхийттай БурокIал хинна З. Г. Орджоникидзен, мархIа доаллаш бер а долаш йола Арис як Петросяна. Иштта тIехьагIо царех хьакхийттаб гуржий меньшевикий лагерара байлда баьхна А. З. Дьяков, Ф. И. Тасуй, Наумов, Ленцов, Глебов.

Шукри ДАХКИЛЬГОВ.
(Йистедоалар хургда).

ЛЕНИНГРАДА ТРАДИЦЕШ

Нева тIарча городе мел даьча беро эц «Ленинграде ваьчоа» яха къаьстта медаль. ЙиIига — сийрда цIе беса, кIаьнка сигал беса. Дунен тIа даьннача дийнахьа денз гу бера ше лораделга, ший йоакхо елга. Саг воккха ме хул цун сий лакха лоаттаде декхарийла ва из. Эрсий къаьна кица да «ХIара город - хIара оамал» яхаш. Иштта Ленинграда а я ший оамалаш, ноахалгара ноахалта дувла къаьна гIулакхаш, хIаьта вай хана кхелла цхьадола гIулакхаш керда а дувлаш традице хиле дIаувтт.

ХIара дийнахьа города мичча миIнге вале а ленинградцахоз Петропавловски крепостера кхоссача йоккхача топа тата, цунца вийсду ший сахьат.

Делкъа ха хилча из топ ялийтар Нева тIарча города къаьнагIчарех цхьа традици я. Ши бIаь шу совгIа хьалха йоккха топ кхоссар «адмиралтейски сахаьт даьлча» — делкъийна хIама дуа ха кхаьчача. Сахьаташ кIезига хиларца йоккхача топа татаца хойтар флоте а, кемаш деча а, города гIишлонашка болх бераштa а мел ха яьннай.

Из къаьна традици юха керда яьккхар 1957 шера: Ленинград лораеш дакъалоацаш хинна гаубица яха 2 йоккха топ Петропавловски крепоста тIа оттайир. Уж бувзам болаш я нийссача хан службаца. Царна гIулакх деш ба запасе бола артиллериcташ, заслуженни ветеранаш.

Вай хана дукхача обычешта кердадараш тIадетталу. Хеталу, фу хила йиш я саг йоагIаш-йодаш йолча обрядал къаьнагIа? Бакъда, хIанз эзашна а дошо шин гIозарца а кийчъяь замей машина революце а, тIема а, къахьегама а турпалхой дIабехкача Марсови поле оалача моттиге йоагIа. Саг йоалаечун а нускала а дувхар дувха керда вIашагIкхеташ массаз а йоагача цIера тIаболх, цига эизаш дохк. Из да шоай вахар ца кходеш, таханара иразь царга кхачийта гIерташ байнарашта баркал оалаш деш дола сий.

КIай бийсаш Нева тIарча города символ хинна дIаэтта дукха ха я. Цудухьа саготал укхаза хьакхелладац къонала хетадаь эггара хозагIа а поэтичнегIа а дола цIей. Июнь чакхбоаллаш юкъера школа яьккха баьннараша хьаэц аттестаташ. Выпускной бал чакхъаьлча уж болх Нева бердаш тIа, кIайча бийсай города хозалах безам эца.

Ленинградски городской Совето соцам баьб выпускникашта лаьрхIа «Алые паруса» яха цIей вIаштIехьдаккха. Сага уйлай Iалаьмате боккхача низах дувц «Алые паруса» яхача ший романтични повеста тIа Грин Александра. Из араяьлча денз цIе парус цун символ хиннай. Цу фестивале къонабараш уж даькъала бувца боагIа города кулгалхой. ЦIей юккъе кхаьчача Нева тIа гучайоал цIе парус.

Хьахул керда обычеш. Вай мехка сий деш а лоархIаш а я болхлочун цIи. Городерча 127 профессионально - технически училищаша хIара шера арахец 40 эзар къона болхло. Кадрови болхлошкара, питерски пролетариата тIехьенгара эстафета хьаэц цар.

«Болхлой класса юкъе бахар» керда традици хинна дIаэттад. Города эггара дикагIа долча дворецашка, «Аврора» яхача легендарни крейсер тIа, Ленинграда кхыча езача моттигашка къона болхлой шоай гварде хьаэц къахьегама ветеранаша. Къонача болхлошта лу цун цIерах йола инструмент, маькала совгIаташ, книжкаш. Иштта хьахилар «Къоначa болхлочун Ди» яха керда цIей. ХIара шера 2 октябре дезду из. Цу дийнахьа 57 шу хьалха комсомола III съезде «КагIрхой союза декхараш» яха доккха маIан дола къамаьл дир Владимир Ильич Ленина, къонача тIехьенна цо дита васкет хилар цунах. «Къоначa болхлочун Ди» долаш город хозъю транспаранташца. Кино, театраша, телевидене шоай программаш хетаю къоначa болхлой класса.

Алхха къоначар хинна Iац шоай цIейш. Шоай традицеш я тIема а къахьегама а ветеранийн, тайп-тайпара говзал йолча наьха.

ХIара городе я цига мара йоаца оамалаш. Хано кердадараш тIа а детташ эргайоах уж, хIара сага уйла хувц, города ший стиль хьакхолл.

Алла БЕЛЯКОВА.
(АПН).

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА

26 апрель

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — Мультфильмай программа. 9.50 — Михалков. «Сабаре хила, гIа дожаш латт» яха телевизионни спектакль. 15.00— «Со БАМ-а да ва» яха телевизионни документальни фильм. 15.30— «Дай мехка гIолла» Азербайджански ССР. 16.00 — «Ивана Ефремова творчества оагIонаш». 16.45 — «Москвичаш пятилетка новкъа». 17.15 — «Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массава а». Ленинградера передача 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Самукъане ноташ». 18.35 — «Сага закони». 19.05 — Прокофьев. Хьалхара концерт. 19.20 — «Дикача новкъа хилда». 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Эстрада къоначa артистий концерт. 22.00 — Хоккеях йола дунен чемпионат. СССР сборни — Канада сборни. Австрера трансляци. ПерерывагIа — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Шоана, кхалнах» яха телевизионни журнал (нохчий меттала). 18.30 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттал). 19.05 — «Советски бIухо» яха № 2 йола киножурнал. Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара хетадаь Нохч-ГIалгIай АССР-ера Къилбаседа ХIирий АССР денош. Къилбаседа-ХIирий телевидене информационни программа. 19.15 — Спецвыпуск. 19.35 — «ДоттагIален ритмаш» яха фильм-концерт. 19.50 — «Морхашта кIалхара илли» яха художественни фильм.

27 апрель

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Шоай гIулакха тIаэца ди» яха художественни фильм. 11.00 — «Кинонийкъбархой клуб». 15.00 — «Исторе оагIонаш». «Социализм хьалъеча шерашка Москва». 15.25— «Трясогузка эскар» яха бераштa дола художественни фильм. 16.45— «Iилма — тахан». 17.15 — Зурманчаш, мичад шо!». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Халкъа творчество». Телевизионни обозрени. 19.00 — «Спортлото» тираж. 19.10 — «Котало» яха полевая почта. 19.40 — Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Ше лерхIар харжар» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР халкъа артиста, Ленински совгIата лауреата, Социалистически Къахьегама Турпала, композитора Соловьев-Седой творчески сайре. Ленинградера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Социалистически декхараш а уж кхоачаш мишта ду а». «Урожайный» совхоза къахьегамхой болча (нохчий меттала). 18.00 — «Телевизорашка хьожараша хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду», 54-гIа выпуск. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Хьехамча телевизионни университет. «Ша а, дезал а, школа а». Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетадаь Нохч - ГIалгIай АССР-ера Къилбаседа-ХIирий АССР денош. 19.20 — «Бригадир Накусов» яха телевизионни документальни фильм. 19.35 — «Кхоза вIашагIакхетар». Киноочерк. 19.50 — «Безам» яха художественни фильм.

РАДИО

26 апрель

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 60 ШУ ДИЗАРА ХЕТАДАЬ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕРА КЪИЛБАСЕДА-ХIИРИЙ АССР ДЕНОШ.

6.30 — Бакъдаращцен цифращцен Къилбаседа - ХIирийчен сурт. 6.45 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Ховмаш. 8.35 — Стихашцен ашаращцен хIирийче» яха литературно-музыкальни композици. 8.45 — Сага бокъонца йолаш йола бокъон харц бокъон» яха беседа (эрсий меттаал). 9.15 — ХIирий эстрадни ашарий концерт. 9.30 — «Къона вай заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 17.00 — «Кхашкара балхаш хьинар йолаш дIахьо». Малгобекски районера передача (эрсий меттала). 17.15 — «Барт болча дезале» «Казбек» яхача объединене дукххача къамах йолча коллективах дола радиодувцар. 17.30 — Веденски района юрта боахаме хьалхалаттарашта дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда ховмаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.35 — Ашараш.

27 апрель

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш (нохчий меттала). 8.25 — Ховмаш. 8.35 — «Даьхен, Парте, Октябра хьакхехьа Къилбаседа хIирий поэташ». 8.50 — Керда иллеш довзаргда вайна (нохчий меттала). 9.15 — Ашараш (нохчий меттала). 9.30 — «Цхьан дезале» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 9.50 — Ашараш (эрсий меттала). 16.00 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга. «Нохч - ГIалгIайчу культурни революци хилара бола эрсий а кхыча халкъий а лоархIам», яха беседа (нохчий меттала). 16.15 — «КПСС Центральни Комитета ТIахьехамашa дог ураоттаду». Бурув тохара балхаш деча Грозненски управленера передача (гIалгIай меттала). 16.30 — ГIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене спец СМУ-ра корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.45 — «Профсоюзни организаци а яхь а». «Родина» яхача совхозера передача. (нохчий меттала). 18.00 — Керда ховмаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 13—18, Грозне 15—17 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 4—9, дийнахьа 10—15 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05101. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3132.